

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Spolupráce mateřské školy a rodiny

Vypracovala: Veronika Lockerová

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 31. března 2016

Veronika Lockerová

Poděkování

Děkuji Mgr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady, které mi při zpracování práce poskytl. Dále děkuji respondentům za čas, který věnovali vyplňování dotazníků. V neposlední řadě musím poděkovat manželovi Petru Lockerovi, své rodině a přátelům za cenou podporu.

Abstrakt

Tématem bakalářské práce je spolupráce mateřské školy a rodiny. Tato spolupráce je velmi důležitá pro správný proces výchovy a vzdělávání dítěte předškolního věku. Tímto výzkumným šetřením práce přispívá k hlubšímu pochopení důležitosti spolupráce rodiny s mateřskou školou. Cílem práce je identifikovat různé formy spolupráce mateřské školy a rodiny, dále zjistit, jak mezi nimi probíhá komunikace a spolupráce, zda je uspokojivá, jestli škola naplňuje očekávání rodičů svou činností a aktivitami, které pořádá. V teoretické části práce jsou charakterizovány základní pojmy: rodina a její funkce, styly výchovy, mateřská škola, kde jsou uvedeny typy mateřských škol včetně alternativních. A v neposlední řadě práce uvádí důležitost vztahu a komunikace mezi rodinou a mateřskou školou a také obvyklé a méně obvyklé formy spolupráce. V praktické části pro výzkumné šetření bude použita metoda empirického výzkumu, který bude zaměřen na sběr dat a poté jejich vyhodnocení. Půjde o kvantitativní šetření. Výzkumný soubor bude získáván metodou dotazníku pro rodiče dětí navštěvujících mateřskou školu a rozhovorem pro pedagogy. Výsledky budou zaznamenány v podobě grafů.

Klíčová slova: rodina, mateřská škola, spolupráce

Abstract

In my bachelor work I am going to explore the cooperation between kindergartens and families. This cooperation is vital for the proper development and education of pre-school age children. The main aim of my research is to deepen our understanding about the importance of the kindergarten and families working together. I seek to identify the various ways in which such cooperation can take place and furthermore to investigate how the kindergarten and the families communicate and collaborate, whether the parents find this satisfactory and whether the activities run by the kindergartens and their operation meet the parents' expectations. Last but not least the dissertation will assert the importance of the relationship and the cooperation between families and kindergartens. In the theoretical section the basic terms are defined: a family and its function, different styles of upbringing, a kindergarten (including the listing of various types of kindergartens inclusive of the alternative ones). In the practical part I will gather and then analyse data using the empirical research method. The information will be collected quantitatively in the form of a questionnaire for the parents whose children attend a kindergarten and by interviewing kindergartens teachers. The results will then be presented in the form of graph.

Keywords: family, kindergarten, cooperation

Obsah

ÚVOD.....	8
1 RODINA.....	10
1.1 CHARAKTERISTIKA A STRUKTURA RODINY.....	10
1.2 FUNKCE RODINY	11
2 MATEŘSKÁ ŠKOLA	15
2.1 CHARAKTERISTIKA MATEŘSKÉ ŠKOLY	15
2.2 FUNKCE MATEŘSKÉ ŠKOLY	15
2.3 ROLE UČITELKY MATEŘSKÉ ŠKOLY	16
2.4 TYPY MATEŘSKÝCH ŠKOL.....	17
2.5 ALTERNATIVNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY	18
2.5.1 <i>Vlastnosti a funkce alternativních škol.....</i>	<i>18</i>
2.5.2 <i>Typy alternativních škol.....</i>	<i>19</i>
3 SPOLUPRÁCE MATEŘSKÉ ŠKOLY A RODINY.....	21
3.1 VZTAHY MEZI MATEŘSKOU ŠKOLOU A RODINOU	21
3.2 ROLE RODIČŮ VE VZTAHU K MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	22
3.3 KOMUNIKACE S RODIČI	24
3.4 FORMY SPOLUPRÁCE.....	25
3.4.1 <i>Obvyklé formy spolupráce</i>	<i>26</i>
3.4.2 <i>Méně obvyklé formy spolupráce.....</i>	<i>27</i>
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	28
4.1 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A PŘEDPOKLADY	28
4.2 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	29
4.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	30
5 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	32

5.1 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	32
5.2 VÝSLEDKY ROZHOVORŮ S PEDAGOGY	42
6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	44
7 DISKUZE	47
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	50
SEZNAM PŘÍLOH	52

ÚVOD

Při volbě tématu své bakalářské práce jsem se rozhodla pro spolupráci mateřské školy a rodiny. Důvodem výběru řadím především skutečnost, že toto téma vnímám jako celkem živé, dosti diskutované v odborných, akademických kruzích i učitelských sborech. Pozitivní je celkem dostatečné množství kvalitní literatury, které mi poslouží jako základ této práce a nalezne využití především v teoretické části práce. K dalším důležitým důvodům volby bych zařadila svoji čtyřletou praxi v jedné z pražských mateřských škol, která mi umožňuje z pozice učitelky sledovat a všimát si veškeré komunikace s rodiči a především také navození vzájemné spolupráce, která je nesmírně důležitá.

Bakalářská práce na výše uvedené téma je rozdělena do dvou základních částí. V teoretické části práce se zabývám pojmy vyplývajícími z názvu práce. Cílem je tedy definovat, rozpracovat a blíže tak představit pojmy *rodina*, *mateřská škola* a *spolupráce mateřské školy a rodiny*. Všechny uvedené pojmy tvoří samostatnou kapitolu. Kapitola, která pojednává o rodině, představuje charakteristiku a strukturu rodiny a také její funkci v souladu s odbornou literaturou (kupříkladu Helus, 2007). Kapitola zaměřená na pojem *mateřská škola* je pak složena z částí věnujících se samotné charakteristice mateřské školy, její funkci, ale také typy mateřských škol, kde jsou uvedeny nejčastější alternativy u nás. Zmíněna je také role učitelky v mateřské škole, jakožto důležité osoby ve vzdělávacím procesu. Teoretickou část práce uzavírám kapitolou věnující se spolupráci mateřské školy a rodiny. Tato kapitola pojednává o vztazích a komunikaci mezi mateřskou školou a rodinou, a také o rolích rodičů ve vztahu k mateřské škole, kde uvedené teoretické pojetí a přístupy se staly východiskem pro můj dotazník podaný rodičům, abych zjistila, do jakých rolí se dostávají v dnešní době. Obvyklé i méně obvyklé formy spolupráce jsou interpretovány v souladu s kategoriemi ve vybrané odborné literatuře (tj. dle Čapek, 2013).

Zatímco teoretická část vytváří důležité informace, definuje klíčové pojmy, tak následující výzkumná část naopak přináší můj samostatný výzkum v oblasti spolupráce mateřské školy a rodiny realizovaný prostřednictvím dotazníku distribuovaného mezi rodiče dětí předškolního věku docházejících do mateřské školy a rozhovoru s pedagogy.

Zjištění a získaná data jsou uvedena slovně a v grafech a to ve vzájemných souvislostech. Dotazníkové šetření a rozhovor umožnilo zodpovědět tyto základní výzkumné otázky: Jak probíhá spolupráce a komunikace mezi mateřskou školou a rodinou? Jaké formy komunikace s mateřskou školou rodiče preferují? Jaká mají rodiče očekávání od mateřské školy? Jaký mají rodiče názor na zájmové kroužky v mateřské škole? Jak se rodiče podílejí na přípravě akcí v mateřské škole?

Vědecké poznatky získané z české odborné literatury a data získaná vlastním výzkumem jsou zdrojem mé práce.

Závěr bakalářské práce pak shrnuje klíčové poznatky uvedené čtenáři v teoretické části a v jejich souvislostech hodnotí výstupy dotazníkového šetření a rozhovoru.

1 RODINA

Samotný název mé bakalářské práce napovídá, že se budu zabývat institucemi, ve kterých se dítě pohybuje nejčastěji, a to především v rodině a mateřské škole. Nejprve se však zmíním o rodině jako o nejdůležitější instituci pro dítě.

1.1 Charakteristika a struktura rodiny

Pojem rodina je podle *Pedagogického slovníku* (Průcha, Walterová, Mareš, 2009) chápán jako nejstarší společenská instituce. Autorka Jeřábková (1993) ve své knize označuje rodinu za nejdůležitější instituci, objevující se v nějaké formě v každé společnosti. Helus (2007) má stejný názor na důležitost rodiny jako většina odborníků a to takový, že rodina je jednou ze základních složek společnosti a zejména složkou základní v zajišťování péče o dítě a vytváření prvopočátečních potenciálů rozvoje osobnosti v procesu socializace. Dále zmiňuje, že rodina je pro dítě základním životním prostředím, které ho nejen obklopuje, ale do kterého se dítě také promítá.

Říčan (2013) uvádí, že obecně rodinu tvoří rodiče a děti a stává se z nich tak nukleární neboli jádrová rodina, jejíž členové mají svá práva a povinnosti. K členům nukleární rodiny mohou mít vztahy i další lidé, především příbuzní, prarodiče (praprarodiče), strýcové a tety, bratřenci a sestřenice. Dohromady spolu tvoří rodinu v širším smyslu. V rodinném životě také mohou hrát významnou úlohu blízcí přátelé. Tato celková skupina se označuje jako sociální (vztahová) síť rodiny.

„Definuje se jako skupina osob, jež jsou většinou spojeny manželstvím, žijí v jedné domácnosti a sdílejí obvykle společný stůl“ (Jeřábková, 1993, s. 20). Podobný názor má i Říčan (2013, s. 60), který zmiňuje, že *„rodina jako celek, rodinné hnízdo, má být oázou ve světě, kde je často příliš mnoho honby za úspěchem, tvrdostí, přetvářky, vysokých nároků, anonymity. Doma je možno si podle chuti hrát, je možno se také nezávazně pohádat, snad si i zazpívat (zatímco jinde vládne reprodukováná hudba). Lidské vztahy jsou zde přednější než výkon a prestiž – a to je jedna ze základních lekcí, které má dítě právě v rodině dostat pro celý další život“*.

Dále podle Říčana (2013) by domov měl být pro dítě nástupním prostorem, ve kterém se mu radí, důvěřuje a dodává odvahy. Základem domova a rodiny jako celku je mutualita¹, odborný souhrnný termín pro pravdivost, upřímnost, otevřenost a vzájemnost, která hraje v rodině důležitou roli. Opakem je pseudomutualita, která se vyjadřuje nedostatkem rodinného života a předstíráním veškeré vzájemnosti a pravdivosti.

1.2 Funkce rodiny

Střelec (2004, s. 110) uvádí, že *„funkce rodiny jsou většinou chápány jako úkoly, které plní rodina jednak vůči svým příslušníkům, ale také ve vztahu ke společnosti“*. Dále podle Střelce (2004) jsou za základní funkce rodiny považovány:

- 1) Funkce ekonomicko-zabezpečovací,
- 2) Funkce biologicko-reprodukční,
- 3) Funkce odpočinku a regenerace tělesných a duševních sil,
- 4) Funkce emocionálně-ochranná,
- 5) Funkce výchovně-socializační

Ekonomicko-zabezpečovací funkce začleňuje rodinné příslušníky do společenského výrobního procesu (zaměstnanost). Rodiče mají odpovědnost za zabezpečení materiálních podmínek pro zdravý vývoj jejich dětí.

Funkce biologicky-reprodukční zajišťuje reprodukci lidského rodu a regulaci pohlavního života.

Význam funkce odpočinku a regenerace tělesných a duševních sil v současné společnosti narůstá díky změnám způsobu života členů rodiny.

Emocionálně-ochranná funkce rodiny spočívá v uspokojování potřeb bezpečí, jistoty, přijetí a lásky, pochopení a uznání každého člena rodiny. Dobré citové zázemí

1 Mutualita – z latinského *mutuus*, „vzájemný“

a podpora v rodině je důležitá nejen pro děti, ale i pro dospělé členy rodiny.

Funkce výchovně-socializační patří za nejvýznamnější součásti působnosti rodiny na dítě.

Podle Heluse (2007) níže vypsané úkoly rodinné výchovy a socializace dohromady vytváří podobu rodiny, která se označuje za funkční. Tyto funkce mají zásadní význam pro zdravý vývoj dítěte a pro jeho úspěšnou socializaci:

- Rodina naplňuje základní, primární potřeby dítěte v raných stádiích jeho života. Jedná se o uspokojování biopsychických potřeb (jídla, pití, pohybu atd.), i potřeb psychických (bezpečí, lásky, přiměřeného množství a intenzity podnětů).
- Rodina uspokojuje potřebu organické přináležitosti dítěte, u kterého se vytváří životní jistota a je naplněna potřeba domova a potřeba povědomí o tom, že patří do spolehlivých a láskyplných mezilidských vztahů.
- Rodina poskytuje dítěti akční prostor pro jeho aktivní projev, součinnost s druhými a činnou seberealizaci.
- Rodina vede dítě ke vztahu k věcem rodinného vybavení.
- Rodina výrazně určuje první prožitek sebe sama jako chlapce/dívky. K tomu pomáhají vzory matky a otce, ale také prarodičů a zkušenosti se sourozencem.
- Rodina dítěti poskytuje bezprostředně působící vzory a příklady. Dítě vidí v druhém člověku osobnost a samo touží být osobností.
- Rodina v dítěti zakládá, upevňuje a dále rozvíjí povědomí o povinnosti, ohleduplnosti, zodpovědnosti a úcty.
- Rodina umožňuje dítěti vejít do mezigeneračních vztahů a tím proniknout do chápání lidí různého věku, založení a postavení.
- Rodina navozuje v dítěti představu o širším okolí, o společnosti, světě, a to prostřednictvím rodičů, prarodičů, starších sourozenců, příbuzných a přátel rodiny.
- Rodina je prostředím, neboli útočištěm v situacích životní bezradnosti, kde se

mohou nejen děti, ale i dospělí svěřit, očekávat vyslechnutí, radu a pomoc.

S Helusem souhlasí Jeřábková (1993), která shrnula funkce rodiny do tří nejzákladnějších: rodina by měla dítěti vštěpovat způsoby chování a společenské životní zvyklosti. Další funkcí rodiny je utváření základů k porozumění mezi dítětem a dospělým. A poslední funkcí je zprostředkování dítěti základy norem a hodnot.

Jak zmiňuje Helus (2007), tak tyto funkce, které by měla rodina vůči dítěti plnit, jsou spíše funkcemi ideálními než reálnými. Téměř každá rodina prochází alespoň dočasně určitými problémy a některé rodiny se ze svých problémů nedokážou nikdy zcela vymanit. To má však bez pochyby i vliv na jejich děti. Rozdělení podle Heluse (2007) se snaží zobrazit nejčastější typy problémově zatížených rodin:

- Nezralá rodina - rodiče postrádají dostatek životních zkušeností potřebných k vytvoření dostatečného zázemí pro dítě.
- Přetížená rodina – rodiče způsobují, že se dítě dostává na okraj jejich zájmu díky neschopnosti se vymanit z tlaku úkolů a problémů, které na ně doléhají.
- Ambiciózní nebo perfekcionistická rodina – rodiče kladou na dítě přehnané nároky
- Autoritářská rodina – vztah mezi rodinou a dítětem je postavený na příkazech a zákazech a tím dochází k frustraci závažných seberealizačních potřeb
- Rozmazlující (protektionistická) rodina – v této rodině se rodiče dítěti podřizují a dítě tak ztrácí způsobilost umět a chtít si samostatně poradit s problémy.
- Rodina nadměrně liberální a improvizující – dítě nemá dána jasná a srozumitelná pravidla, jimiž se každý řídí.
- Odkládající rodina – rodiče odkládají své dítě, které si tak nemůže vytvořit silné a stabilní mezilidské vztahy a zakotvit v prostředí, které je pro jeho vývoj důležité.
- Disociovaná rodina – dítě vyrůstá v rodině, která trpí neustálými konflikty.

„Rodičovský styl výchovy nemusí být po celý život dítěte úplně stejný“ (Mertin, 2011, s. 61). Mertin (2011) rozděluje styly výchovy podle tří přístupů k dítěti. Prvním jsou rodiče, jejichž přístup k dítěti je takový, že předškolní dítě může skoro všechno a teprve když nastupuje do školy, zvyká si na povinnosti a určitý řád. Druhým přístupem jsou rodiče, kteří si neuvědomují, že jejich dítě už je skoro dospělé a stejně na něj používají přístupy, se kterými měli úspěch, ještě když dítě bylo malé. A nakonec existují rodiče, kteří jsou zastánci toho, že stromek se má ohýbat, dokud je mladý, a proto jsou nejdůslednější v útlém věku a postupem času a zrání dítěte uzdu povolují, až dojdou k závěru a rozhodnutí, že už dítě dovedli k branám dospělosti a teď je život pouze v jejich rukách.

„Styl výchovy nesouvisí pouze s věkem dítěte, ale mění se i s věkem rodičů. Rodiče nabývají zkušenosti, ale také stárnou, mění se jejich postoje k různým aspektům života, přesouvají se preference zájmů, a to vše se promítá do výchovy“ (Mertin, 2011, s. 62).

2 MATEŘSKÁ ŠKOLA

V předchozí kapitole jsem se zmínila o nejdůležitější instituci pro dítě, a to o rodině. V této kapitole se budu věnovat mateřské škole jako druhé důležité instituci, která je v dnešní době otevřená veřejnosti a to především rodině, s kterou úzce spolupracuje.

2.1 Charakteristika mateřské školy

„Mateřská škola je po rodině dalším (sekundárním) socializačním zařízením, do kterého dítě přichází, aby rozšířilo dosavadní a získalo nové důležité poznatky, dovednosti a zkušenosti potřebné ke svému tělesnému, duševnímu, mravnímu a sociálnímu rozvoji“ (Jeřábková, 1993. s. 47). Dále Jeřábková (1993) vysvětluje pojem mateřská škola jako pedagogicky bohaté prostředí, které doplňuje rodinu a přispívá k rozšiřování zkušeností dítěte. O důležitosti socializace pro dítě s Jeřábkovou souhlasí Koťátková (2008), která uvádí, že současná mateřská škola přistupuje k dítěti a jeho individuálním citovým, socializačním a vzdělávacím potřebám. Stejný názor má i Martin (2011, s. 153), který zmiňuje, že *„tato instituce při dobrém pedagogickém vedení představuje pro dítě v tomto období vynikající doplněk domácího prostředí“*. Podle Čápa (1993) mateřská škola dříve pouze nahrazovala rodinnou péči v době, kdy matka dítěte musela do zaměstnání. V dnešní době se na mateřskou školu pohlíží jako na místo obohacující dítě v mnoha směrech. Nejen že přichází do styku s vrstevníky a učí se sociální komunikaci, ale také různými výchovnými cvičeními dochází k rozvoji důležitých schopností a dovedností. Děti si zvykají na pravidelný režim vyučování a zvyšuje se jejich dovednost soustředit se na určitou věc.

Jak zmiňuje Kropáčková (2008), mateřská škola je školská instituce, určena dětem předškolního věku (od tří do šesti až sedmi let podle nástupu dítěte do základní školy). Docházka do mateřské školy není povinná, ale rodiče mají právní nárok na umístění dítěte do mateřské školy.

2.2 Funkce mateřské školy

„Hlavní účelovou funkcí školy je cílevědomě orientovaný, dobře organizovaný pedagogický proces, jehož výsledky se co nejvíce přibližují stanoveným cílům“

(Bečvářová, 2003, s. 36). Jeřábková (1993) má ale jinou představu o hlavní funkci mateřské školy. Podle ní je za nejdůležitější úlohu považováno uskutečňování práva dítěte na vzdělání a výchovu.

Podle Průchy, Walterové, Mareše (2009) předškolní vzdělávání v mateřské škole plní nepostradatelné cíle, a to rozumový, citový a tělesný rozvoj dítěte, osvojování si základních pravidel chování a mezilidských vztahů a rozvoj řeči a komunikačních dovedností a schopností. S Průchou, Walterovou, Marešem souhlasí Jeřábková (1993, s. 58), která tvrdí, že *„mateřská škola si klade za cíl vytvořit takové možnosti a v takovém prostoru a čase, aby se mohla osobnost dítěte rozvíjet v celé šíři, tj. v oblasti motorické, emocionální, kognitivní, etické a sociální“*.

Jak uvádějí Syslová, Borkovcová, Průcha (2014) vzdělávání v mateřských školách se uskutečňuje na základě dokumentu Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Stejně jako Syslová, Borkovcová, Průcha i Kropáčková (2008) dále zmiňuje, že podle tohoto dokumentu si každá mateřská škola vytváří školní vzdělávací program, kde jsou definovány rámcové i dílčí cíle předškolního vzdělávání a klíčové kompetence, jež mají děti dosáhnout.

„Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vychází z individuality dítěte předškolního věku a zdůrazňuje obecné vzdělávací cíle:

- *rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání,*
- *osvojení si základů hodnot, na nichž je založena naše společnost,*
- *získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost působící na své okolí“* (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2004, s. 11).

2.3 Role učitelky mateřské školy

„Od okamžiku, kdy je dítě přijato do mateřské školy, má být ve středu zájmu učitelky osobnost dítěte, jeho věk, národnost, mentalita a temperament, zájmy,

schopnosti a nadání a tato znalost dětské individuality má tvořit důležitý předpoklad pro celou její práci. Učitelka by měla oboustrannými kontakty dítě důkladně poznat v celé jeho jedinečnosti a přijmout je takové, jaké je“ (Jeřábková, 1993, s. 57-58)

Podle Svobodové (2010) by měl být pedagog empatický, vstřícný, naslouchající, podporující a sympatizující. Neměl by manipulovat s dítětem, zbytečně dítě organizovat a podporovat nezdravou soutěživost u dětí. Bečvářová (2003) charakterizuje pedagoga jako osobu, jejíž činností by mělo být řízení třídy jako skupiny, a to prostřednictvím třídního vzdělávacího programu, kdy určuje cíle, směr, zajišťuje podmínky a organizaci, dále koordinuje, vede a motivuje děti a následně kontroluje a hodnotí jejich výsledky.

V dnešní době je učitelka mateřské školy vystavena vyšším nároků, než dříve, a to především v plánování a plnění vzdělávacích programů. Velmi důležité je také naslouchání, vzájemné porozumění a naplňování jednotlivých potřeb dítěte. V následující kapitole „Spolupráce mateřské školy a rodiny“ se budu věnovat vztahu vzájemné interakce s rodiči.

2.4 Typy mateřských škol

Koťátková (2008) dělí mateřské školy na:

- Běžné mateřské školy – provozují je obce a mají svůj vlastní školní vzdělávací program, který si každá mateřská škola tvoří podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, dále podle místních možností a svých podmínek. Jejich programy by měly být dostupné rodičům, se kterými je lze konzultovat nebo spoluutvářet.
- Soukromé školy – měly by také plnit cíle pro vzdělávání předškolního věku a informovat o nich rodiče.
- Církevní mateřské školy – které jsou zřizovány příslušnou církví a vypracovávají své školní vzdělávací programy
- Alternativní školy

2.5 Alternativní mateřské školy

2.5.1 Vlastnosti a funkce alternativních škol

Průcha, Walterová, Mareš (2009, s. 16) definují pojem alternativní škola jako „*obecný termín pokrývající všechny druhy škol (soukromé i veřejné), které mají jeden podstatný rys: odlišují se od hlavního proudu standardních (běžných, normálních) škol vzdělávacího systému. Odlišnost může spočívat ve specifických obsahů vzdělávání, organizace a metod výuky, hodnocení vzdělávacích výsledků žáků aj*“. Průcha (1996) zmiňuje ještě další odlišnosti těchto škol, a to například v jiných parametrech edukačního prostředí (jiné architektonické řešení učeben nebo budov školy) a v jiných vztazích mezi školou, rodiči a místní komunitou.

„*Alternativní školy jsou dnes neodmyslitelnou součástí vzdělávacích systémů v zahraničí*“ (Průcha, 1996, s. 9). Průcha (1996) také tvrdí, že alternativní školy jsou u nás pokládány za něco nového a neobvyklého, protože neexistují příliš dlouho. Vznikly až po dlouhé časové odmlce v listopadu roku 1989 společenskými změnami. Navíc mnoho lidí si myslí, že jde jen o školu soukromou a nestátní, což je myšlenka mylná, která je následkem nedostatečné informovanosti veřejnosti.

Bečvářová (2010) uvádí společné principy alternativních programů, kterými jsou demokracie (svoboda a odpovědnost), humanismus, spojování nejnovějších vědeckých poznatků, sebeorganizace, rovnoprávnost ve výchově a vzdělávání. Tyto alternativní programy mají svojí vlastní filozofii v podobě ideí, principů a zásad. Dále mají své vzdělávací cíle, u kterých jsou stanoveny hlavní metody, formy a postupy pedagogické práce.

Průcha (1996) vymezuje tři základní funkce alternativní školy:

- 1) Funkce kompenzační – alternativní školy nahrazují (kompenzují) nedostatky, objevující se ve standardních (státních) školách.
- 2) Funkce diverzifikační – tato funkce dokládá, že alternativní školy jsou rozlišné

a zajišťují nezbytnou pluralitu vzdělávání.

- 3) Funkce inovační – nejdůležitější funkce, která znamená, že tyto školy vytvářejí prostor, v němž se experimentuje a realizují se různé inovace vzdělávání především v oblasti organizace vzdělávacího procesu a v další oblasti obsahu vzdělávání.

2.5.2 Typy alternativních škol

Dále Průcha (1996) alternativní školy rozdělil do tří hlavních skupin:

- klasické reformní školy – waldorfská, montessoriovská, freinetovská, jenská, daltonská,
- církevní (konfesní) školy – katolické, protestantské, židovské, jiné konfesní,
- moderní alternativní školy – školy s otevřeným vyučováním, školy s alternativním vzdělávacím programem (např. Zdravá mateřská škola, Začít spolu).

Koťátková (2008) uvádí tři alternativní programy, které se po roce 1990 začaly provozovat i v České republice:

- Waldorfská mateřská škola
- Mateřská škola Marie Montessoriovská
- Daltonská mateřská škola

Waldorfská mateřská škola

Tato škola je podle Průchy (1996) nejznámějším typem reformní školy u nás. Zakladatelem byl rakouský filozof a pedagog Rudolf Steiner. Koťátková (2008) souhlasí s Průchou a jeho popisem zakladatele školy, který vytvořil soustavu filozoficko-pedagogických názorů na výchovu člověka. Toto pojetí je nazýváno jako antroposofie,

která čerpá myšlenky z křesťanství doplněného o prvky východních filozofií. Tato teorie se začala prakticky využívat v alternativní škole v obci Waldorf roku 1919.

„Steinerova pedagogika vychází z možností dítěte a ty je potřeba jednak respektovat a vedle toho dát dítěti možnost pozorovat mnohostranné lidské konání a umožnit mu ho napodobovat“ (Koťátková, 2008, s. 167).

Základními myšlenkami Waldorfské školy jsou podle Koťátkové (2008) například: převaha zkušeností nad informacemi, propojení duševního vývoje s tělesným, důležitost principu napodobování dítěte a svobodná iniciativa a spolupráce učitelů s rodiči.

Mateřská škola Marie Montessori

Zakladatelkou je, jak uvádí Koťátková (2008) Marie Montessori, která v roce 1907 založila v Římě „Dům dětí“ (Casa di Bambini), kde vytvořila originální edukační prostředí v duchu spontánního sebezvojení dítěte. Věnovala se také praktičnosti, co se týče vybavení zařízení a navrhla pomůcky pro práci dítěte podle aktuální úrovně jeho rozvoje.

Koťátková (2008) také dále uvádí základní myšlenky této školy, kterými jsou: vycházení z využití vnitřních zdrojů dítěte, odstranění překážek, které dítěti brání přirozenému svobodnému vývoji a zaměření se na senzitivní fáze ve vývoji dítěte.

První a velice důležitou vzdělávací institucí dítěte je mateřská škola. Umožňuje velice důležitý plynulý přechod do základní školy a také se vzdělávat a socializovat a to především přirozeným způsobem.

3 SPOLUPRÁCE MATEŘSKÉ ŠKOLY A RODINY

Podle Bečvářové (2003) můžeme spolupráci mateřské školy a rodiny chápat jako vzájemnou partnerskou dohodu, která je ručitelem odborných záměrů a plánů, zájmů a přání rodičů v oblasti odborné poradenské pomoci, vzdělávání, společenských, kulturních, ale i sportovních akcí. Dále je také garantem prezentace školy na veřejnosti, materiálně-technické a sponzorské pomoci. *„Mateřská škola nemůže splnit své odpovědné společenské poslání bez soustavné spolupráce s rodiči dětí, které jsou jí svěřeny, nemůže děti vychovávat úspěšně, aniž by nacházela podporu a porozumění pro své výchovné cíle v rodině“* (Bělinová, Jírová, Keřková, 1982, s. 53). Podle Syslové, Borkovcové a Průchy (2014) jsou při dobré spolupráci mateřské školy s rodinou prokázány dlouhodobé pozitivní účinky, a to především v podpoře rozvoje kognitivní schopnosti dětí a pozitivního vlivu na postoje rodiny ke vzdělávání.

3.1 Vztahy mezi mateřskou školou a rodinou

Sedláčková, Syslová, Štěpánková (2012) zmiňují, že vztahy mezi mateřskou školou a rodinou jsou ovlivněny vzpomínkami a zkušenostmi rodičů na dobu, kdy oni sami navštěvovali mateřskou školu. Podle Svobodové a kol. (2010) jsou většinou tyto vzpomínky spjaty s nucením do jídla i do spánku, s dotazováním se na odchod na toaletu, s jednotností a přílišnou organizovaností života v mateřské škole. Tyto a podobné vzpomínky pak u rodičů nepřekvapivě vyvolávají nedůvěru k předškolní instituci. V dnešní době však předškolní vzdělávání dosáhlo značných změn. *„Ne všichni rodiče tyto změny znají a ne všichni se s nimi ztotožňují. Neznalost cílů předškolního vzdělávání, osobní zkušenosti, postoje, ale i jejich osobnostní založení pak přinášejí zcela odlišný přístup jednotlivých rodičů a rodin k mateřské škole“* (Sedláčková, Syslová, Štěpánková, 2012, s. 75). Dále Sedláčková, Syslová, Štěpánková (2012) charakterizují rodiče na ty, kteří jsou otevření a ochotní se na výchově a vzdělávání svých dětí spolupodílet, dále na ty, kteří plně důvěřují mateřské škole a nechávají tak na ní, jak bude jejich dítě vzdělávat. Existuje však také skupina rodičů, která očekává, že mateřská škola bude vychovávat a vzdělávat dítě podle jejich instrukcí, jelikož mají neodmyslitelně jasnou představu

o výchově svého dítěte.

Vymezení základních vztahů mezi mateřskou školou a rodinou můžeme najít v zákonném dokumentu, kterým je vyhláška č.14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, která říká: *„Mateřská škola spolupracuje se zákonnými zástupci dětí a dalšími fyzickými osobami s cílem vyvíjet aktivity a organizovat činnosti ve prospěch rozvoje dětí a prohloubení vzdělávacího a výchovného působení mateřské školy, rodiny a společnosti“*.

Svobodová (2010, s. 64) se dělí o svojí zkušenost, že *„Partnerství s rodičem přináší učitelce možnost lépe poznat dítě a jeho svět. Pro rodiče může být partnerství s učitelkou přínosné v poznání metod a způsobů vzdělávání, učitelka může rodičům nabídnout vzory v komunikaci s dítětem, pomoci najít pro dítě vzdělávací cestu, která mu bude vyhovovat a optimálně rozvine jeho předpoklady“*.

3.2 Role rodičů ve vztahu k mateřské škole

Šmelová (2014) tvrdí, že aby mateřská škola s rodiči předešla možným konfliktům, je potřeba vyjasnit role rodičů a školy. Rabušičová, Šedřová, Trnková, Čiháček (2004) identifikují čtyři základní varianty rolí, ve kterých mohou rodiče vůči mateřské škole vystupovat. Jedná se o roli klientskou, partnerskou, občanskou a roli rodiče jako problému.

- Rodiče jako klienti – zákazníci
- Rodiče jako partneři
- Rodiče jako občané
- Rodiče jako problém

Rodiče jako klienti – zákazníci mají možnost svobodného výběru školy. To ovšem staví řadu škol do soupeřících pozic a vytváří tak tlak na pověst mateřské školy, a to především ve zlepšení školních výsledků, nadstandardních nabídek v oblasti kurikula a volného času. Díky možnosti svobodného výběru školy má být spolupráce rodičů se školou větší, neboť také mohou ovlivnit kvalitu „kupovaných“ služeb. Ovšem tento předpoklad je poněkud problematický, protože zákazníci mají právo uplatnit své požadavky, ale také je vůbec nevyjádřit. Dochází k tomu, že rodiče zvažují své časové možnosti a také to, do jaké míry se cítí své zájmy prosazovat. Proto tato role rodičů ve vztahu k mateřské škole většinou není na partnerské úrovni. Učitele vnímají jako profesionály a snaží se do jejich pedagogického procesu nezasahovat. Avšak pedagog by je měl plně a pravidelně informovat o výsledcích učení jejich dětí a vytvářet podmínky pro oboustrannou komunikaci.

Rodiče jako partneři – partnerství mezi školou a rodiči nabízí rovnoprávný vztah oběma stranám. Pro pedagoga tento vztah znamená především jeho uznání přínosu partnera pro rozvoj dítěte, kdy se učitel snaží o potlačení své role odborníka a přijímat sdělení rodičů jako hodnotné obohacení pro svou práci. Bohužel většinou dochází k tvrzení, že termín partnerství je využíván školami k tomu, aby získaly rodiče pro podporu svých cílů. Rabušičová, Šedřová, Trnková, Čiháček (2004, s. 35) dokonce tvrdí, že *„partnerský vztah učitelů s rodiči je spíše ideálem než skutečností, že se jedná spíše o proces vytváření takového vztahu než o dosažený stav“*. Proto by si školy měly klást menší cíle a také termín partnerství chápat jako určité budování. Tímto procesem a jeho formami se budu podrobněji zabývat v kapitole *formy spolupráce*. Rodiče mohou ve vztahu ke škole zaujímat dvě role, a to roli výchovných partnerů, kdy jednají v zájmu dítěte, jeho péče, výchovy a vzdělávání, nebo do role sociálních partnerů, kdy rodiče jednají v zájmu rozvoje školy. Ne vždy tato role může být pro školu přínosem, je ale důležité si uvědomit, že primárním zájmem rodičů je co nejlépe prospět svým dětem.

Rodiče jako občané – tato role rodičů ke vztahu k mateřské škole je velmi typická, protože rodiče jako občané uplatňují svá práva a své odpovědnosti vůči školám a tudíž se také rozšiřuje a prohlubuje vzájemné partnerství.

Rodiče jako problém – první skupinou jsou rodiče nezávislí. Ti udržují se školami minimální kontakty. Dochází k tomu, že rodiče komunikují s učiteli pouze zřídka. Hlavním záměrem je blaho dítěte a jeho rozvoj individuality, a proto mu zajišťují i alternativní zdroje vzdělávání. Tito rodiče plní své rodičovské povinnosti, ale především v rámci, který si určí sami. Druhou skupinou jsou rodiče špatní, kteří obvykle neprojevují zájem o výchovu a vzdělávání svých dětí, názory školy neuznávají a neschvalují a někteří je i ignorují. Mohou to být rodiny, žijící na okraji společnosti, rodiče s nějakým vlastním problémem (alkoholici, workoholici, nemocní atd.), ale i rodiny z jiné kulturní sféry. Zpravidla tyto rodiče nesplňují dobře své rodičovské povinnosti. Třetí skupinou jsou rodiče snaživí, kteří se naopak snaží komunikovat a participovat různých setkání. Podporují školu i učitele, avšak učitelé se mohou cítit být ohroženi v oblasti profesionality, jelikož rodiče mají požadavek jednoznačných zpráv o pokroku jejich dítěte a poradenství ve výchově a vzdělávání. Z toho vyplývá také další problém, a to časová náročnost takovéto komunikace.

Výše zmíněné teoretické pojetí a přístupy se staly východiskem pro můj dotazník distribuovaný rodičům, abych zjistila, do jakých rolí se dostávají v dnešní době.

3.3 Komunikace s rodiči

Jak zmiňují Rabušičová, Šedřová, Trnková, Čiháček (2004, s. 71) „komunikace, jak známo, je proces předávání informací nebo také sdílení významů mezi dvěma či více lidmi“.

Formy kontaktu školy a rodiny Kolláriková, Pupala (2001) rozděluje podle:

1. Míry zprostředkovanosti (bezprostřední versus zprostředkovaný styk)
 - bezprostřední – patří k nim setkání rodičů a učitelů tváří v tvář, to jim umožňuje třídní schůzky, konzultační hodiny, schůze rodičovských rad a sdružení, besídky, školní slavnosti, rodiče ve vyučování a návštěvy učitele v rodině aj. Touto formou

kontaktu se budu zabývat v další podkapitole „Formy spolupráce“.

- zprostředkovaný styk – jsou to méně přímé kontakty a řadíme mezi ně telefonický styk a písemnou komunikaci pomocí oběžníků, časopisů nebo dopisů. Komunikace se také odehrává přes dítě, a to nejen formou vzkazů a žádostí, ale tím, jak dítě o škole vypráví doma.
2. Obsahového zaměření střetnutí
 3. Sociálního vymezení střetnutí (individuální versus kolektivní)
 4. Funkce střetnutí

Koťátková (2008) ve své knize zmiňuje tři nedirektivní přístupy jednání, které by měli uplatňovat nejen učitelé ve vztahu k dětem, rodičům či spolupracovníkům, ale pohlížet by na ně měli také především rodiče, a to ve vztahu ke svým dětem, učitelům, rodinným příslušníkům i ke svým spolupracovníkům na pracovišti. Zmiňovanými nedirektivními přístupy jednání jsou akceptace, empatie a autenticita. Všechny tyto přístupy však musí být užívány dohromady. Jedině tak přinesou do vztahu přehlednost, pravdivost a citlivost k druhému, a to vyvolává důvěru, kvalitu vztahu a vnitřní rovnováhu. Pro založení a fungování pozitivních vztahů je také nesmírně důležité aktivní naslouchání. *„Naslouchání je součástí mezilidské komunikace a má svoji významnou hodnotu stejně důležitou jako vlastní sdělování a vyjadřování myšlenek“* (Koťátková, 2008, s. 94).

3.4 Formy spolupráce

V této podkapitole se budu věnovat aktivitám školy, jejichž cílem je vyvolat a zprostředkovat vzájemnou spolupráci mezi rodinou a mateřskou školou.

„Komunikační platformy jsou půdorysem, na němž se odehrávají reálné komunikační výměny. V našem pojetí to jsou ustálené aktivity školy, jejichž cílem je umožňovat právě komunikaci“ (Rabušičová, Šedřová, Trnková, Čiháček, 2004, s. 72).

3.4.1 Obvyklé formy spolupráce

Koťátková (2008) a Svobodová (2010) se dělí o své společné zkušenosti se vstupem rodičů dětí do mateřské školy za období socialismu. V tuto dobu měli rodiče vymezené prostory přístupu a prostor třídy svého dítěte navštívili jen při konání třídních schůzek, besídek, či jiných akcích. V dnešní době se mateřské školy snaží o to, aby se staly prostorem otevřeným pro veřejnost. „*I v současnosti se s rodiči scházíme, abychom vyřešili společný problém, a hledáme způsoby, jak komunikovat na bázi partnerství a spolupráce*“ (Svobodová, 2010, s. 66). Proto za základní a klasické formy spolupráce jsou podle Koťátkové (2008) považovány třídní schůzky, den otevřených dveří, individuální konzultace s učitelkami, besídky, výstavy dětských prací a jiné akce. Dále se také rodiče mohou zapojit při doprovodu na různých výletech, či společných cest.

Čapek (2013) uvádí dalších několik obvyklých forem spolupráce mezi školou a rodiči. Například výtvarné dílny nejen pro děti, ale i pro rodiče jsou dnes velmi populárními aktivitami. Stejně tak i společná tvoření, při kterých si rodiče se svými dětmi mohou něco společně vytvořit. Další formou spolupráce je účast na akcích a slavnostech, kde je možné pomoci s jejich přípravou. Rodič se také může zapojit vedením kroužků a volnočasových aktivit nebo také asistencí ve výuce.

Dalšími obvyklými formami spolupráce podle Svobodové (2010) mohou být kluby pro batolata, kde je partnerství navozeno ještě před vstupem dítěte do mateřské školy. Dále rada školy, jejímž přínosem pro ředitelku školy může být opora při řešení důležitých záležitostí spojených s provozem školy. Funkci informační i komunikační má také školní časopis, který mohou využít i sami rodiče pro své náměty. Rodiče mohou spolupracovat i prostřednictvím třídních vzdělávacích programů, které mohou sloužit nejen jako informativní prostředek, ale také jako komunikační mezi učitelkami, rodiči a dětmi.

3.4.2 Méně obvyklé formy spolupráce

Zde uvádím méně obvyklé formy spolupráce podle Čapka (2013):

Rodičovský koutek, rodič jako „kuchař dne“, společná četba, večer her, školní půjčovna, škola v éteru nebo projekt „Dejte škole tři hodiny“, kdy rodiče věnují škole (například) tři hodiny času za jeden školní rok, kdy si vyberou ze seznamu činností a brigád termín, který jim vyhovuje a svůj závazek uplatní. Další činností může být fundraising, která vede k získávání finančních prostředků, spojených s činností rodičů na obecně prospěšnou činnost organizace. Návštěvy učitele v rodině žáka jsou realizovány spíše jen v některých alternativních školách. Různá setkání s odborníky, kteří poradí či pomohou s řešením problémů v rodině, jsou také formou spolupráce.

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Pro zpracování mého výzkumného šetření mi posloužily teoretické poznatky, které byly uvedeny výše.

4.1 Cíl výzkumného šetření a předpoklady

Cílem bakalářské práce je identifikovat různé formy spolupráce mateřské školy a rodiny, a to na základě provedení průzkumu názorů rodičů (dotazníkové šetření) a učitelek mateřských škol (řízený rozhovor). V rámci výzkumu budeme zjišťovat, jak rodiče i učitelé hodnotí vzájemnou komunikaci, jaké formy komunikace využívají, zda komunikaci mezi rodiči a mateřskou školou hodnotí jako uspokojivou, jestli škola naplňuje očekávání rodičů svou činností a aktivitami, které pořádá. V části výzkumného šetření je prezentován průzkum, který se zabývá právě spoluprací mateřské školy a rodiny. Výzkum byl proveden na bázi smíšeného výzkumného designu, kvantitativní metodologie se opírá o dotazníkové šetření, provedené s rodiči dětí docházející do vybrané mateřské školy.

Výzkum byl orientován na ověření následujících výzkumných otázek:

- Jak probíhá spolupráce a komunikace mezi mateřskou školou a rodinou?
- Jaké formy komunikace s mateřskou školou rodiče/pedagogové preferují?
- Jaká mají rodiče očekávání od mateřské školy?
- Jaký mají rodiče/pedagogové názor na zájmové kroužky v mateřské škole?
- Jak se rodiče podílejí na přípravě akcí v mateřské škole?

Kvantitativní část výzkumu, dotazníkové šetření sledující názory rodičů na komunikaci se školou, sleduje ověření následujících výzkumných předpokladů:

- Předpoklad č. 1 Lze předpokládat, že většina respondentů hodnotí spolupráci a komunikaci s mateřskou školou pozitivně.

- Předpoklad č. 2 Lze předpokládat, že většina rodičů preferuje osobní formu komunikace.
- Předpoklad č. 3 Lze předpokládat, že většina rodičů nejvíce od mateřské školy očekává osvojení nových znalostí, dovedností a návyků pro jejich dítě.
- Předpoklad č. 4 Lze předpokládat, že většina dotazovaných má názor na zájmové kroužky v mateřské škole kladný.
- Předpoklad č. 5 Lze předpokládat, že většina respondentů se podílí na přípravě akcí v mateřské škole.

Pojmem většina rodičů se rozumí více jak 50 % odpovědí.

4.2 Metodologie výzkumného šetření

Pro výzkumné šetření byla použita metoda empirického výzkumu, založeném na smíšeném výzkumném designu. Kvantitativní část výzkumu je založena na dotazníkovém šetření, které bylo zaměřeno na sběr dat a poté jejich vyhodnocení. Jako výzkumný nástroj byl použit nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce. Dotazník (viz příloha č. 1) byl určen pro rodiče předškolních dětí docházejících do mateřské školy a byl distribuován v Praze. Výzkum byl následně doplněn o kvalitativní šetření založené na rozhovorech. Rozhovory (viz příloha č. 2) byly vedeny s pedagogy v téže mateřské škole v Praze.

Dotazník je složený celkem z 15 otázek, z nichž je 10 otázek uzavřených, 3 otázky polouzavřené a 2 otázky otevřené. První čtyři otázky jsou identifikační a další zbylé otázky jsou založené na výpovědi rodičů o spolupráci a komunikaci s mateřskou školou.

Při vytváření vhodných otázek jsem vycházela ze své čtyřleté pedagogické praxe, kdy mne samotnou zajímalo, jak probíhá spolupráce a komunikace mezi mateřskou školou a rodinou, zda komunikaci s mateřskou školou rodiče hodnotí jako uspokojivou, jestli škola naplňuje očekávání rodičů, zda se rodiče podílejí na přípravě akcí v mateřské škole a jaký mají rodiče názor na zájmové kroužky.

Pro kvalitnější ověření výsledků jsem provedla před samotným výzkumem předvýzkum, kde jsem předala rozpracované dotazníky, konkrétně deseti rodičům a na základě toho jsem při vyhodnocování pozměnila určité otázky.

Rozhovor je polostrukturovaný, což znamená, že jsem dávala prostor k volným reakcím a dalším otázkám k tématice. Účastníků rozhovoru bylo celkem čtyři, z toho samé ženy, které byly ve věku mezi 20 – 35 lety. Rozhovor s pedagogy probíhal v téže mateřské škole v Praze a to v období měsíce březen 2016. Výroky jednotlivých pedagogů nebyly příliš obsáhlé. Záznamy jsem nahrávala na diktafon, pak přepisovala a následně kódovala.

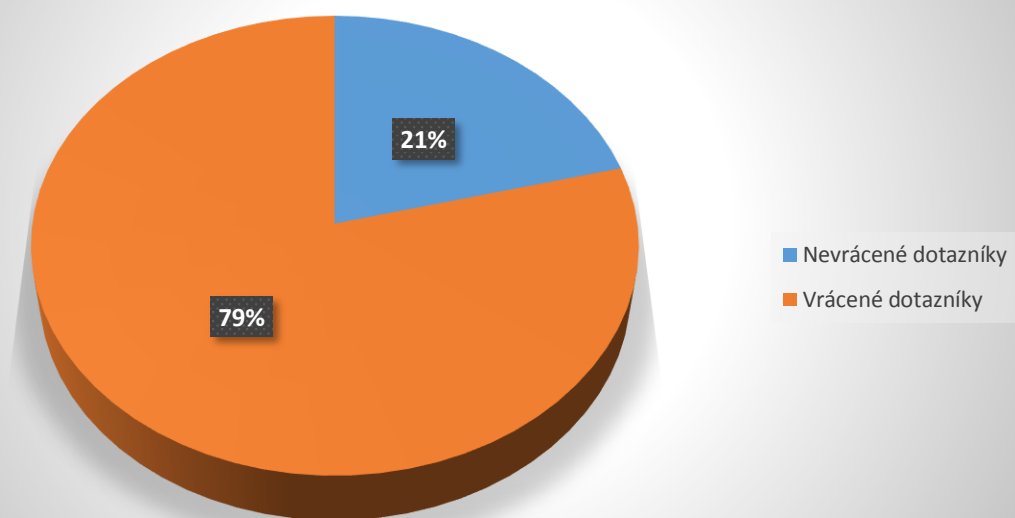
Rozhovor byl orientován na ověření těchto výzkumných otázek:

- Jak probíhá spolupráce a komunikace mezi mateřskou školou a rodinou?
- Jaké formy komunikace s mateřskou školou pedagogové preferují?
- Jaká mají rodiče očekávání od mateřské školy?
- Jaký mají pedagogové názor na zájmové kroužky v mateřské škole?
- Jak se rodiče podílejí na přípravě akcí v mateřské škole?

4.3 Výzkumný vzorek

Cílovou skupinu tvořili rodiče předškolních dětí navštěvujících mateřskou školu v Praze. Rozdáno bylo celkem 168 dotazníků z toho navraceno 132 dotazníků. Návratnost byla tedy 79%. Situaci popisuje *Graf č. 1*.

Graf č. 1 – Návratnost dotazníků
(údaje v grafu uvedeny v relativní četnosti, $f_i=100$)

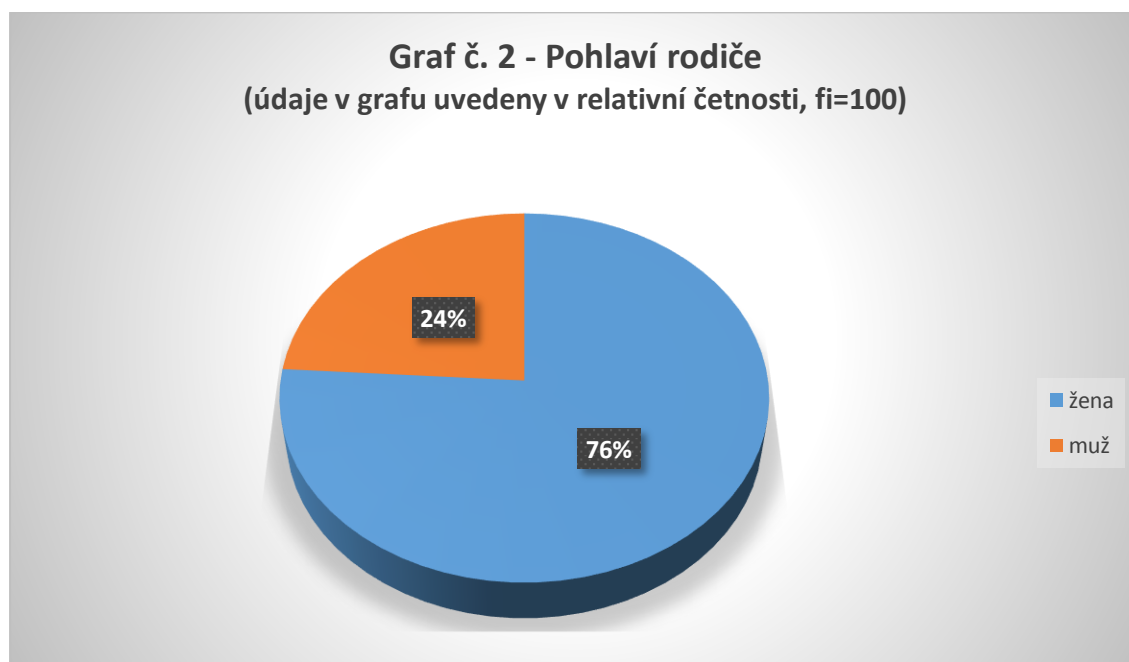
5 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Výsledky dat získaných z dotazníku pro rodiče jsme zaznamenali v grafech, které jsou vytvořeny v programu Microsoft Office Excel.

K vyhodnocení rozhovoru s pedagogy jsme použili analýzu jednotlivých rozhovorů a následně tak vytvořili přehled odpovědí na dané otázky.

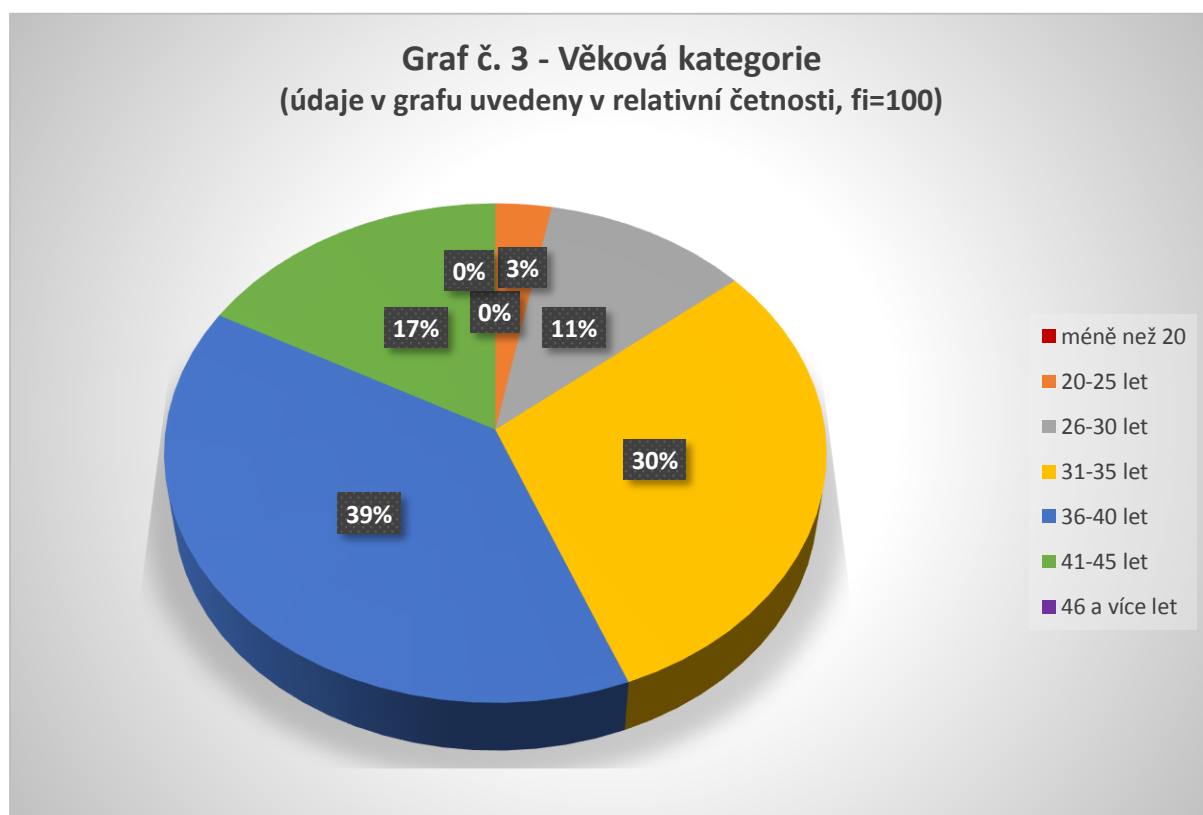
5.1 Výsledky dotazníkové šetření

Jak jsem již zmiňovala výše, první čtyři otázky byly identifikačního charakteru. Jejich cílem bylo zjistit pohlaví rodiče a jeho věk, kdy jejich dítě začalo navštěvovat mateřskou školu a zda mateřskou školu navštěvuje jejich první nebo další dítě.

Z výše uvedeného *grafu* č. 2 je patrné, že dotazníky vyplňovaly převážně ženy, resp. matky dětí a to z 76% (100).

Na věk rodiče vyplňující dotazník jsem se ptala v druhé otázce. Odpovědi jsou znázorněny v *grafu č. 3*.

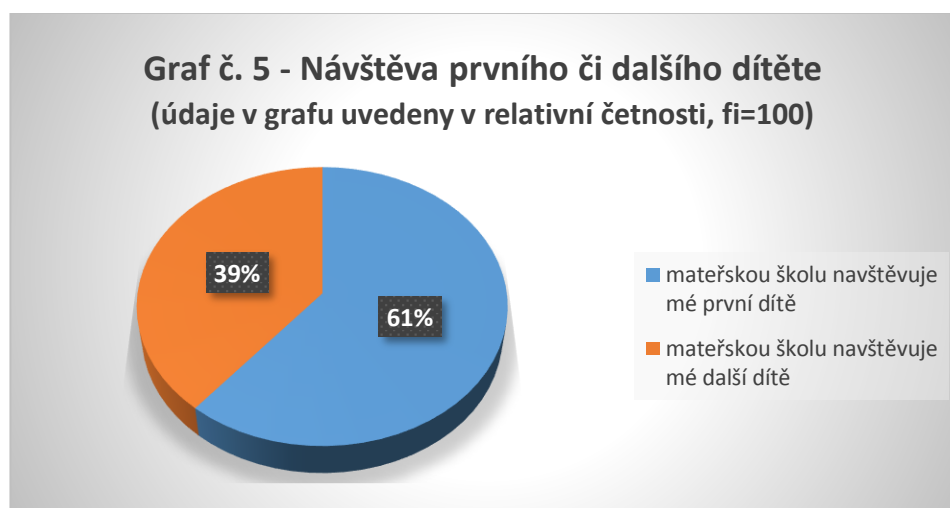

Z grafu je patrné, že nejvíce je v mateřské škole zastoupeno rodičů ve věkové kategorii 36-40 let, a to 39% (51), poté rodiče ve věku 31-35 let, tedy 30% (39) a další početnější skupinou, co se věkové kategorie rodičů týče, je věk 41-45, a to 17% (23). Nejmenší zastoupení mají rodiče ve věku méně než 20 a 46 a více let.

Následující dvě otázky, otázka třetí a čtvrtá jsou identifikačního charakteru a zaměřují se na dítě předškolního věku. Dotazovala jsem se na to, kdy dítě rodičů začalo navštěvovat mateřskou školu a zda mateřskou školu navštěvuje jejich první nebo další dítě. Výsledky jsou uvedeny v *grafu č. 4 a 5*.

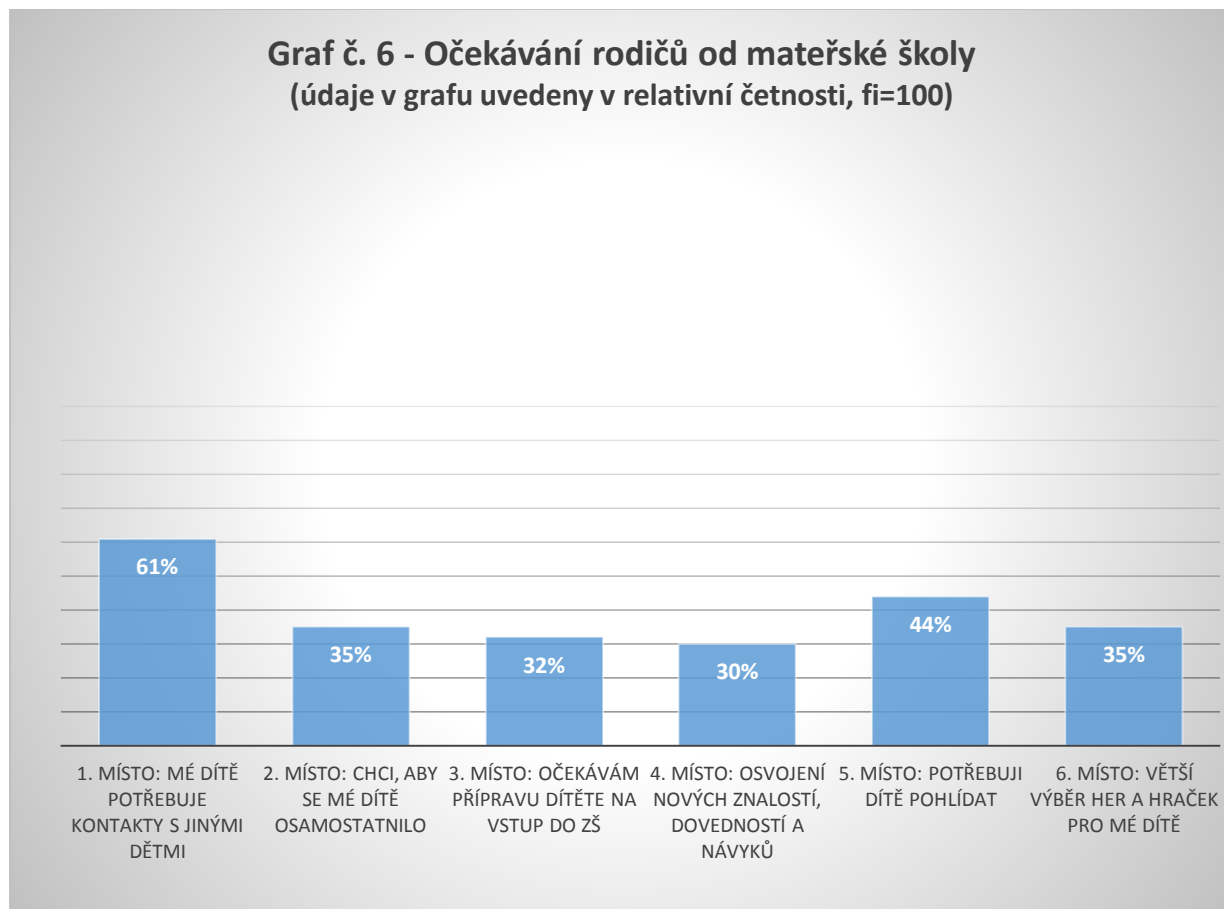

Z *grafu č. 4* vyplývá, že začátek návštěvy dítěte do mateřské školy je celkem vyrovnaný, avšak i přes to nejvíce dětí začalo navštěvovat mateřskou školu již dříve.

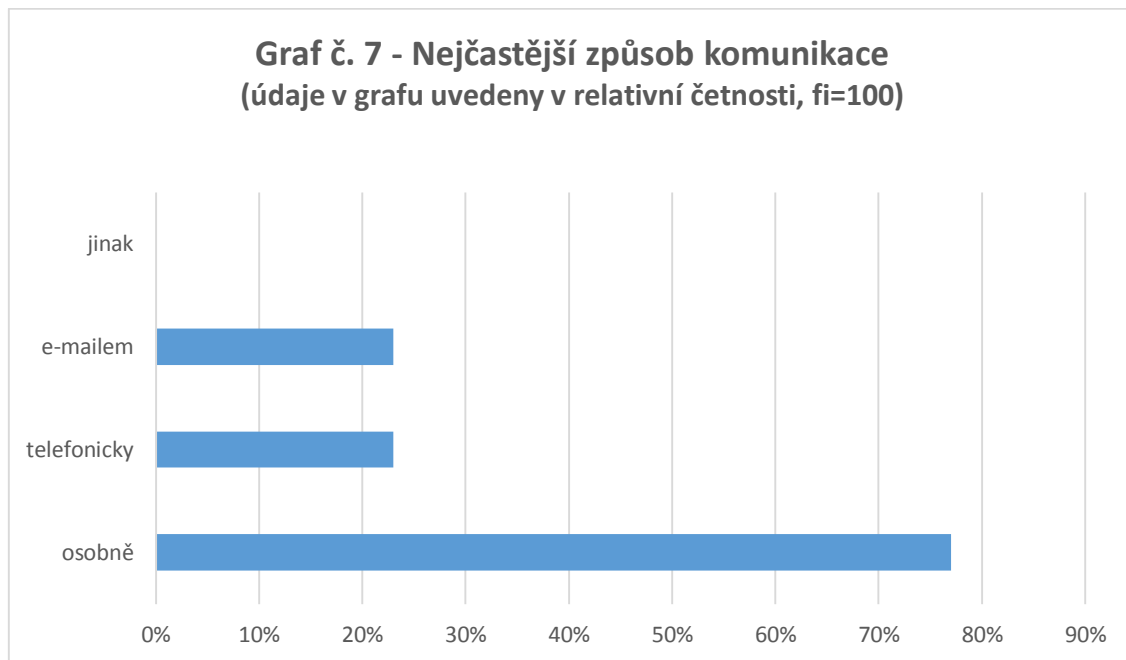
Grafu č. 5 uvádí, že z celkového počtu 132 dotazníků mateřskou školu navštěvuje první dítě rodičů, a to 61% (81). Druhou skupinou 39% (51) jsou děti mající sourozence, který mateřskou školu také navštěvoval nebo navštěvuje.

Tato otázka zjišťuje očekávání rodičů od mateřské školy. Nejčastější odpovědi jsou zaznamenány v *grafu č. 6*.

Rodiče očekávají do mateřské školy nejvíce to, aby jejich dítě získalo kontakty s jinými dětmi. To je pro ně nejdůležitější. Na druhém místě uvedli osamostatnění dítěte, na třetím místě očekávají přípravu dítěte na vstup do základní školy, na čtvrtém místě osvojení nových znalostí, dovedností a návyků pro jejich dítě, na pátém místě nejčastěji znázornili, že potřebují dítě pohlídat a na posledním místě je pro ně nejméně důležitý větší výběr her a hraček pro jejich dítě.

Šestá otázka se zaměřovala na způsob komunikace s mateřskou školou, který rodiče nejčastěji využívají. Výsledek znázorňuje *graf č. 7*.

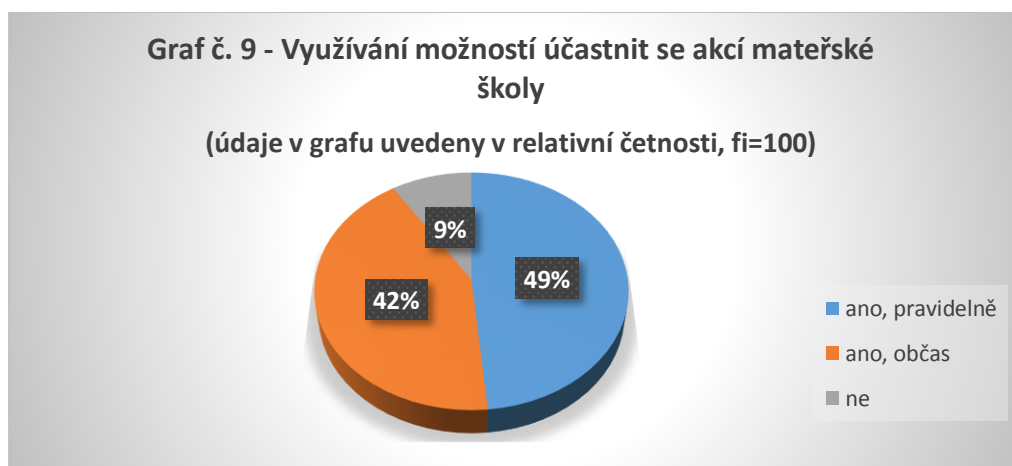
Z výše uvedeného grafu vyplývá, že nejčastějším způsobem komunikace mezi rodiči a mateřskou školou je osobní komunikace (77%), kdy se jedná o osobní kontakt mezi oběma stranami, což si myslím je nejlepším způsobem komunikace, který vede i ke vzájemné důvěře a také ke snadnější spolupráci. Způsoby komunikace prostřednictvím telefonu a e-mailu jsou procentuálně stejné, a to 23% (30). Většina rodičů v dotazníku konkrétně uvedla, k čemu uvedené způsoby využívají. Osobní způsob komunikace užívají k řešení případných problémů a dotazování se na své dítě. Telefonickým způsobem komunikace rodiče omlouvají své dítě z docházky a e-mail slouží spíše k informování rodičů o akcích školy ze strany pedagogů a ředitelky.

Rodiče dále zmiňovali, jaký způsob komunikace z uvedených možností je jim nejpříjemnější. Nejvíce odpověděli, že nejpříjemnější způsob komunikace je pro ně osobní.

Následující dvě otázky jsou zaměřené především na aktivitu rodičů směrem k přípravě a podílení se na programech a akcích školy. Výsledky těchto otázek jsou uvedeny v *grafu č. 8 a 9*.

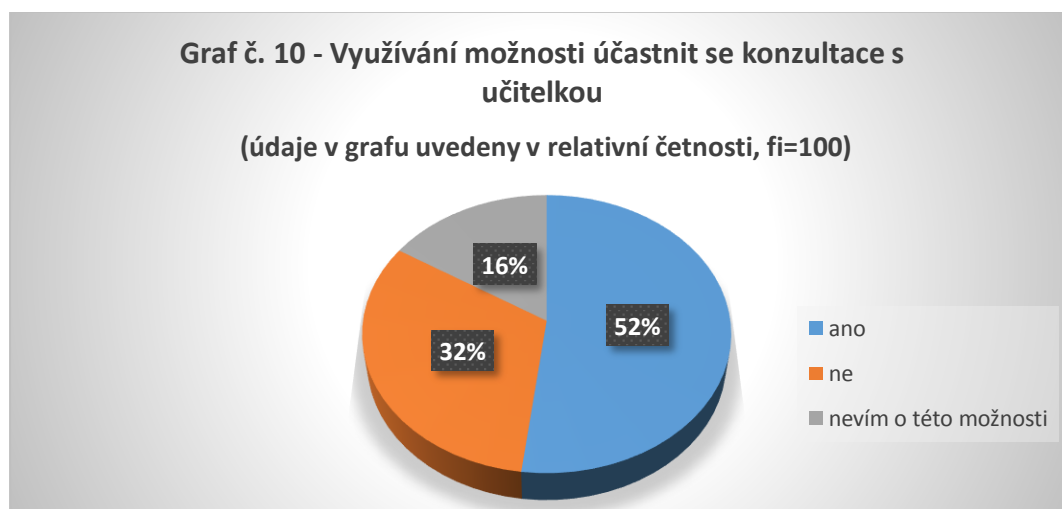

Více jak polovina rodičů uvádí, že se nezapojují do přípravy programu v mateřské škole. 41% (54) rodičů tvrdí, že se do příprav zapojují. Výsledek je celkem vyrovnaný, je však otázkou, zda rodiče vědí o této možnosti zapojit se do příprav akcí, výletů a programu.

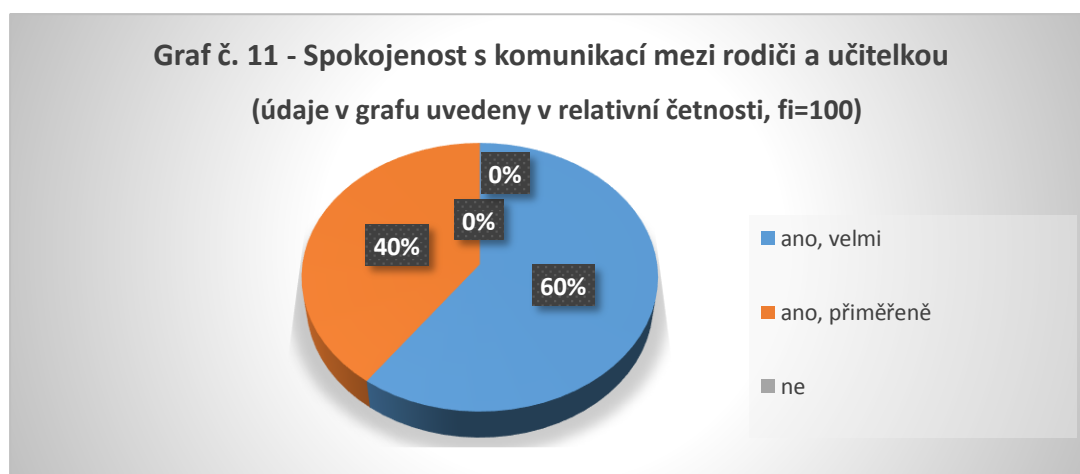

Z tohoto grafu je patrné, že většina rodičů využívá možnosti účastnit se akcí pořádaných mateřskou školou, a to ať už pravidelně (49%) nebo občas (42%). Tento pozitivní výsledek je zřejmě ovlivněn tím, že na většině akcí, které jsou bezpochyby pro děti, je potřebný doprovod rodiče, tudíž rodiče nechtějí své dítě připravit o zážitky z akce, a tak na ní tráví alespoň chvíli času.

Další čtyři otázky jsou zaměřeny především na komunikaci mezi rodičem a učitelkou ve třídě, kterou navštěvuje jejich dítě. *Graf č. 10, 11, 12 a 13* zaznamenává výsledky.

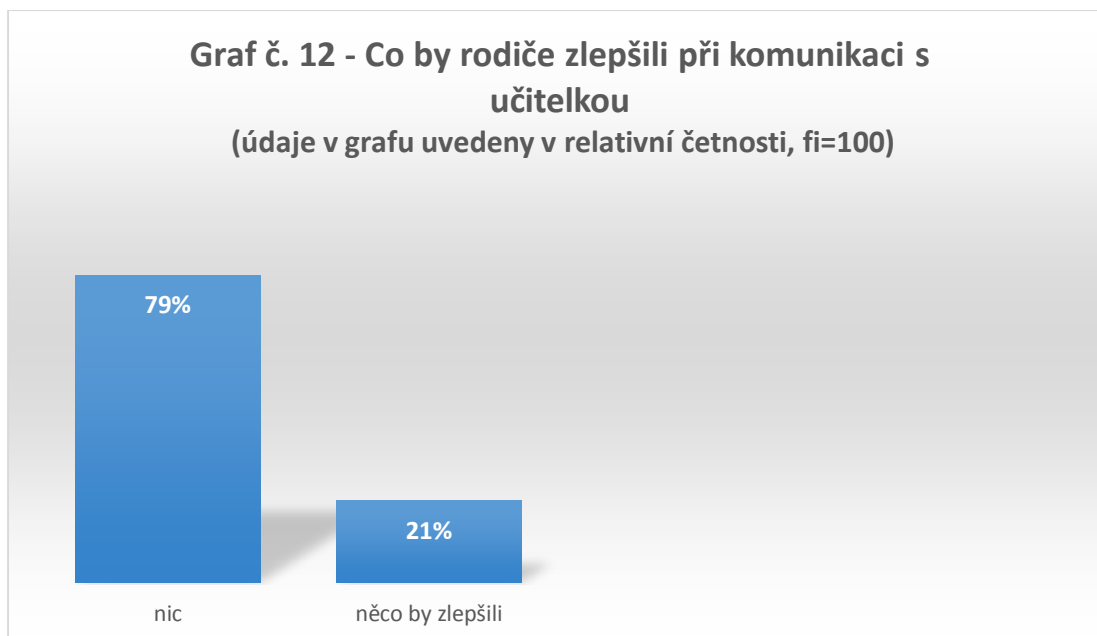

U této otázky jsem se ptala respondentů, zda využívají možnosti účastnit se individuální konzultace s učitelkou. Nepočítala se informační schůzka na začátku školního roku. Ze 132 rodičů odpovědělo 52% (69), že využívá této možnosti, 32% (42) rodičů, kteří nevyužívají konzultace s učitelkou ve třídě, kterou navštěvuje jejich dítě a 16% (21) o této možnosti nevědělo.

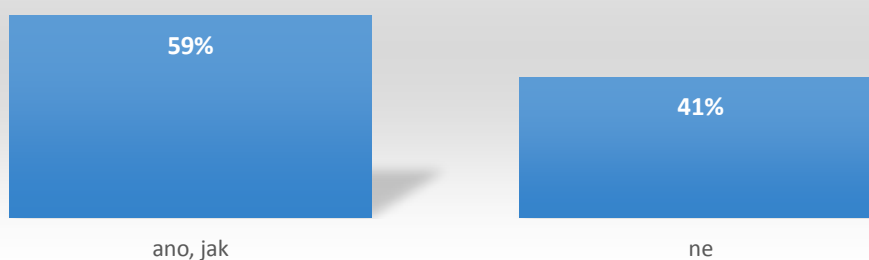
Výsledek *grafu č. 11* je velmi potěšující, protože 60% (79) respondentů uvádí, že jsou s komunikací s učitelkou velmi spokojeni a 40% (53) rodičů je spokojeno přiměřeně.

V této následující otevřené otázce jsem se ptala rodičů, co by zlepšili při komunikaci mezi nimi a učitelkou v mateřské škole. Výsledek je uveden v *grafu č. 12*.

79% (104) rodičů je spokojeno a v komunikaci by nic nezlepšilo, 21 (28) by uvítalo například více konkrétních informací na nástěnkách a s tím spojený i určitý přehled, co se děti naučily a co se v mateřské škole chystá. U tohoto výsledku však musím podotknout, že v mateřské škole, ve které byly dotazníky rodičům rozdány, se velmi snaží co nejvíce rodiče informovat. Na nástěnkách každé třídy je vyvěšen půlroční plán akcí, které se budou v mateřské škole konat a také nechybí ani Třídní vzdělávací plány s vytyčenými cíli a následná evaluace, zda cíle byly naplněny. Nejen v prostorách mateřské školy je vystavena spousta fotografií z různých výstav, divadel, akcí a činností na třídách. Tyto fotografie jsou zveřejněny se svolením rodičů také na webových stránkách, ale bohužel to velkou sledovanost nemá. Je tedy důležité uvážení rodičů nad tímto problémem a zamyšlení se nad tím, zda opravdu je prezentace veškerého přehledu dění v mateřské škole nedostačující. Dále by někteří rodiče uvítali více času na komunikaci a překvapující byla odpověď, že by rodič zlepšil vlastní aktivitu v komunikaci.

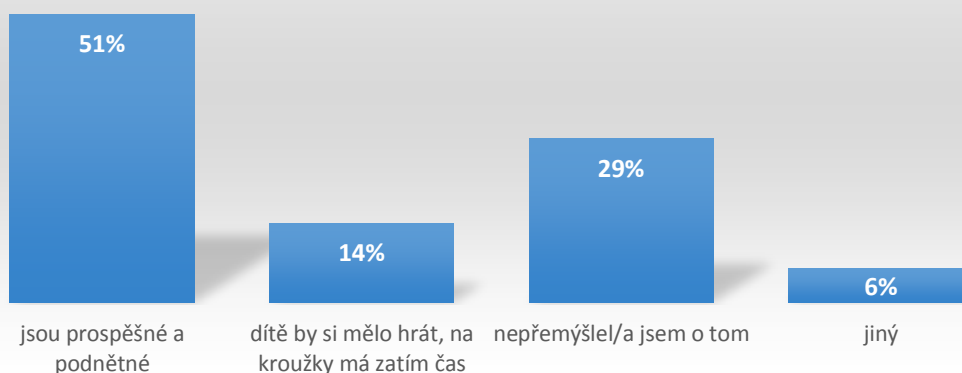
Graf č. 13 - Pomáhají učitelky rodičům při řešení případných problémů?
(údaje v grafu uvedeny v relativní četnosti, $f_i=100$)

Z grafu č. 13 můžeme soudit, že většinou a to z 59% (78) učitelky rodičům pomáhají při řešení případných problémů a to, jak respondenti zmínili, svojí aktivní komunikací, přístupem, snahou pomoci a řešit problémy, odbornou radou a společným hledáním řešení. 41% (54) rodičů uvedlo, že jim učitelky nepomáhají s řešením problémů. Většina podotkla, že zatím nebylo co řešit, protože nebyl problém.

Následující graf znázorňuje výsledky třinácté otázky, kde mě zajímal názor rodičů na hojně diskutované aktuální téma, a to zájmové kroužky v mateřské škole.

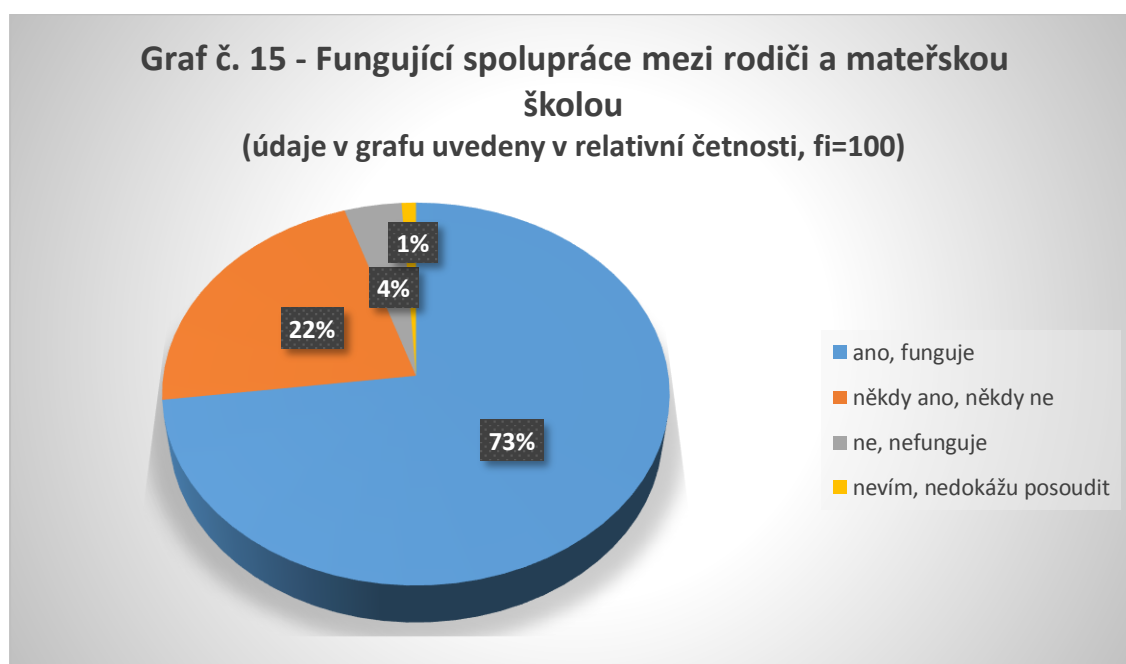
Graf č. 14 - Názor rodičů na zájmové kroužky v mateřské škole
(údaje v grafu uvedeny v relativní četnosti, $f_i=100$)

51% (67) respondentů má názor na zájmové kroužky takový, že jsou prospěšné a podnětné, 14% (19) rodičů si myslí, že by si dítě mělo hrát a že na kroužky má zatím

čas, 29% (38) o tomto nepřemýšlelo a 6% (8) rodičů má jiný názor, například, že děti zájmové kroužky baví, ale je potřeba to posuzovat dle každého dítěte individuálně, někteří rodiče jsou názoru toho, že v této mateřské škole, kde byl výzkum realizován, je malý výběr kroužků a někdo si myslí, že by zájmové kroužky měly být později odpoledne, aby nenarušovaly program a denní řád školy.

Tato otázka zjišťuje, zda podle rodičů spolupráce s mateřskou školou funguje, či ne.

Výsledky této otázky ukazují, že 73% (96) rodičů si myslí, že spolupráce mezi nimi a mateřskou školou funguje, 22% (29) tvrdí, že funguje někdy ano, někdy ne, 4% (5) je názoru toho, že vzájemná spolupráce nefunguje a 1% (1) rodič neví a nedokáže posoudit.

V poslední patnácté otázce respondenti mohli napsat nějaké jejich připomínky, či nápady ke zlepšení komunikace a spolupráce s mateřskou školou. Většina rodičů, a to 6% (8) se shodla, že by uvítali lepší aktualizaci webových stránek školy, více informací ohledně jejich dítěte, a také by byla vhodná lepší komunikace mezi hlavním pavilonem školy a pavilonem detašovaného pracoviště.

5.2 Výsledky rozhovorů s pedagogy

V následující části představujeme zpracované výsledky rozhovorů. K vyhodnocení rozhovoru s pedagogy byla použita analýza jednotlivých rozhovorů a následně tak vytvořen přehled odpovědí na dané otázky rozčleněn do následujících kategorií: očekávání rodičů, komunikace, zájmové kroužky a celková spolupráce. Jednotlivé záznamy jsem nahrávala na diktafon, pak přepisovala a následně kódovala. Doslovný přepis je zaznamenaný v příloze č. 3.

Očekávání rodičů

Pedagogové si myslí, že rodiče nejvíce od mateřské školy očekávají to, že jejich dítě bude pohlídáno. Zmiňuji zajímavý výrok pedagoga B, který tvrdí, že: *„co se týče rodičů na mateřské dovolené to berou jako využití hlídání, aby měli klid na své další dítě, a myslím si, že zároveň očekávají od mateřské školy další vzdělávání, co se týče rozvoje osobnosti a různé dovednosti, které je tady v mateřské škole naučíme“*. Dále si myslí, že pro rodiče je důležitý kontakt s jinými dětmi, jeho osamostatnění a od školy očekávají přípravu dítěte na vstup do základní školy a osvojení nových znalostí, dovedností a návyků. Pedagog D zmiňuje, že: *„jako poslední bych zvolila větší výběr her a hraček pro jejich dítě“*, na této odpovědi se shodli i ostatní učitelé.

Komunikace

Nejčastěji pedagogové využívají osobní způsob komunikace s rodiči a shodli se na tom, že jim tento způsob i nejvíce vyhovuje, protože jak zmínil pedagog C: *„se dají řešit okamžitě případné problémy“* a mohou reagovat obě strany ihned na místě. Někteří pedagogové zmínili i způsob e-mailu, ale například pedagog D tento způsob označil jako: *„oznamující většinou a je potřeba další komunikace“*. Učitelé si myslí, že jsou rodiče dětí navštěvujících jejich třídu spokojeni s komunikací s nimi a důkazem je odezva od rodičů, vzájemný přátelský vztah a především dodržování předem stanovených pravidel. Většina pedagogů se shodla na tom, že nejčastěji řeší s rodiči problémy ohledně nepřipravenosti

dítěte do mateřské školy, a to především ať je to na akce nebo vybírání peněz. Dále řeší s rodiči chování dětí a také jejich schopnosti a vývoj.

Zájmové kroužky

Názor na zájmové kroužky v mateřské škole mají pedagogové takový, že by počet kroužků měl být v míře, například jeden kroužek do týdne a neměly by zasahovat a narušovat provoz školy. Dále tvrdí, že zájmové kroužky jsou pro některé rodiče vizitkou školy a nezbytností. Mohou být prospěšné a obohacující, ale také mohou děti zahlcovat. Velmi zajímavý je výrok pedagoga C: *„ tato problematika je velice komplikovaná, protože si myslím, že nejsou určité kroužky ve školce nutností, že je možné, aby si je rodiče zařídili všemožně jinde. Můžou být obohaceni, ale zároveň z pohledu zvnitřku té školky si myslím, že narušují docela hodně provoz mateřské školy“*.

Celková spolupráce

Pedagogové si myslí, že spolupráce s rodiči je bez problému, jen by více uvítali možnost a čas ke komunikaci a spolupráce s rodiči. *„Bylo by hezké mít s nimi třeba více kontaktů, což někdy je také obtížné, ale jakože prostřednictvím různých akcí s rodiči to jde potom lépe, bezprostředněji“*, tvrdí pedagog C. Jelikož někteří rodiče mají opakovaně problémy s pozdními příchody a na vzájemnou komunikaci už není tolik potřebného času.

6 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Cílem bakalářské práce bylo identifikovat různé formy spolupráce mateřské školy a rodiny, a to na základě provedení průzkumu názorů rodičů (dotazníkové šetření) a učitelek mateřských škol (řízený rozhovor). V rámci výzkumu jsme zjišťovali, jak rodiče i učitelé hodnotí vzájemnou komunikaci, jaké formy komunikace využívají, zda komunikaci mezi rodiči a mateřskou školou hodnotí jako uspokojivou, jestli škola naplňuje očekávání rodičů svou činností a aktivitami, které pořádá. V části výzkumného šetření byl prezentován průzkum, který se zabývá právě spoluprací mateřské školy a rodiny. Výzkum byl proveden na bázi smíšeného výzkumného designu.

Odpovědi ze správně vyplněných 132 dotazníků jsem zpracovala a výsledky uvedla v 15 grafech. Výzkum byl orientován na ověření následujících výzkumných otázek:

- Jak probíhá spolupráce a komunikace mezi mateřskou školou a rodinou?
- Jaké formy komunikace s mateřskou školou rodiče preferují?
- Jaká mají rodiče očekávání od mateřské školy?
- Jaký mají rodiče názor na zájmové kroužky v mateřské škole?
- Jak se rodiče podílejí na přípravě akcí v mateřské škole?

Kvantitativní část výzkumu, dotazníkové šetření sledující názory rodičů na komunikaci se školou, sleduje ověření následujících výzkumných předpokladů:

- Předpoklad č. 1 Lze předpokládat, že většina respondentů hodnotí spolupráci a komunikaci s mateřskou školou pozitivně.
- Předpoklad č. 2 Lze předpokládat, že většina rodičů preferuje osobní formu komunikace.
- Předpoklad č. 3 Lze předpokládat, že většina rodičů nejvíce od mateřské školy očekává osvojení nových znalostí, dovedností a návyků pro jejich dítě.
- Předpoklad č. 4 Lze předpokládat, že většina dotazovaných má názor na zájmové kroužky v mateřské škole kladný.

- Předpoklad č. 5 Lze předpokládat, že většina respondentů se podílí na přípravě akcí v mateřské škole.

Pojmem většina rodičů se rozumí více jak 50 % odpovědí.

K vyhodnocení rozhovoru s pedagogy byla použita analýza jednotlivých rozhovorů a následně tak vytvořen přehled odpovědí na dané otázky. Rozhovor byl orientován na ověření těchto výzkumných otázek:

- Jak probíhá spolupráce a komunikace mezi mateřskou školou a rodinou?
- Jaké formy komunikace s mateřskou školou pedagogové preferují?
- Jaká mají rodiče očekávání od mateřské školy?
- Jaký mají pedagogové názor na zájmové kroužky v mateřské škole?
- Jak se rodiče podílejí na přípravě akcí v mateřské škole?

Ověření výzkumných předpokladů:

- Předpoklad č. 1 Lze předpokládat, že většina respondentů hodnotí spolupráci a komunikaci s mateřskou školou pozitivně.

K ověření tohoto výzkumného předpokladu mohu zařadit odpovědi z otázek č. 9, 10, 11, 12 a 14. Rodiče se z 52% účastní na individuálních konzultacích s pedagogem, z 60% jsou rodiče velmi spokojeni s komunikací s učitelkou na třídě, kterou navštěvuje jejich dítě a dále 59% tvrdí, že jim pomáhá při řešení případných problémů, tudíž by ani 79% dotazovaných nic na komunikaci nezlepšilo a celkem 73% si myslí, že spolupráce mezi nimi a mateřskou školou funguje. Lze tedy říci, že se předpoklad pro náš výzkumný vzorek potvrdil.

- Předpoklad č. 2 Lze předpokládat, že většina rodičů preferuje osobní formu komunikace.

Předpokladu se týká otázka č. 6. Převážně respondentů, a to 77% uvedlo, že nejčastěji využívají pro způsob komunikace s mateřskou školou formu osobní. Způsoby

komunikace prostřednictvím telefonu a e-mailu jsou procentuálně stejné, a to 23%. Rodiče dále zmiňovali, jaký způsob komunikace z uvedených možností je jim nejpříjemnější. Nejvíce odpověděli, že nejpříjemnější způsob komunikace je pro ně osobní. Tudíž se tento předpoklad potvrdil.

- Předpoklad č. 3 Lze předpokládat, že většina rodičů nejvíce od mateřské školy očekává osvojení nových znalostí, dovedností a návyků pro jejich dítě.

K ověření třetího předpokladu nám poslouží graf č. 6, ze kterého lze vyčíst, že většina rodičů nejvíce od mateřské školy očekává, že dítě bude mít potřebné kontakty s jinými dětmi. Osvojení nových znalostí, dovedností a návyků pro jejich dítě většina respondentů označila až na čtvrtém místě, proto se předpoklad nepotvrdil.

- Předpoklad č. 4 Lze předpokládat, že většina dotazovaných má názor na zájmové kroužky v mateřské škole kladný.

Předpokladu se týká otázka číslo 13, tedy graf č. 14, kdy 51% respondentů si myslí, že jsou zájmové kroužky prospěšné a podnětné, 14% rodičů tvrdí, že by si dítě mělo hrát a že na kroužky má zatím čas, 29% o tomto nepřemýšlelo a 6% (8) rodičů má jiný názor. Jelikož většina respondentů má názor na zájmové kroužky kladný, lze říci, že se předpoklad potvrdil.

- Předpoklad č. 5 Lze předpokládat, že většina respondentů se podílí na přípravě akcí v mateřské škole.

K tomuto předpokladu se vztahuje otázka č. 7, ve které 41% respondentů se zapojuje do přípravy programu v mateřské škole a 59% se nezapojuje. Tento předpoklad se tedy nepotvrdil.

7 DISKUZE

Z dotazníkového šetření nejvíce odpovídaly ženy, resp. matky dětí, ale do vyplňování se zapojili i muži a to mě velmi potěšilo. V podílení se na příprav programu mateřské školy, ať už to jsou přípravy na akce, brigády na zahradě apod., tak muži mají velké zastoupení, a to převážně v těžších pracích, ženy pro změnu vypomáhají v přípravách například s obstaráním občerstvení nebo s výpomocí na stanovištích pro děti. Na společných akcích školy se rodiče zúčastňují velmi často, což je pro mateřskou školu velmi přínosné. Na takových akcích se může nejen utvořit, ale i dále rozvíjet a prohlubovat partnerský vztah a další spolupráce. Rodiče vykonávají různá zaměstnání, tudíž mohou nějakým způsobem škole pomoci ať už sponzoringem v podobě finančního nebo materiálního vybavení. Při akcích se ale také utváří společenská komunita mezi rodiči. Rodiče nově příchozích dětí se seznamují s ostatními rodiči, kteří jim předávají další zkušenosti a rady. Rabušičová, Šed'ová, Trnková, Čiháček (2004, s. 35) dokonce tvrdí, že *„partnerský vztah učitelů s rodiči je spíše ideálem než skutečností, že se jedná spíše o proces vytváření takového vztahu než o dosažený stav“*. S tímto výrokem velmi souhlasím, jelikož jde o dlouhodobé budování vztahu. Rodiče v této mateřské škole ve vztahu ke škole zauímají spíše roli občanů a partnerů. Vyplyvá to jak z dotazníkového šetření pro rodiče, tak i stejného názoru jsou pedagogové. Obě strany jsou s komunikací a spoluprací spokojené, jen by uvítaly více času ke komunikaci. Teď je ale otázka, zda rodiče nově příchozích dětí, kterých v této škole rozhodně není málo, mají dostatek prostoru ke komunikaci, zda se neostýchají se na něco zeptat. Přece jenom rodiče, kteří navštěvují mateřskou školu již dříve, nebo ji navštěvuje jejich další dítě, mají více zkušeností a více komunikují. To také vyplynulo z dotazníku, proto by do budoucna bylo vhodné prozkoumat úroveň komunikace s nově příchozími rodiči.

Rodiče i pedagogové upřednostňují osobní způsob komunikace. Jednoznačně souhlasím s Koťátkovou (2008), která považuje za velmi důležité tři nedirektivní přístupy jednání, které by měli uplatňovat nejen učitelé ve vztahu k dětem, rodičům či spolupracovníkům, ale pohlížet by na ně měli také především rodiče, a to ve vztahu ke svým dětem, učitelům, rodinným příslušníkům i ke svým spolupracovníkům na pracovišti. Zmiňovanými nedirektivními přístupy jednání jsou akceptace, empatie

a autenticita. Dále s ní souhlasím v názoru, že pro založení a fungování pozitivních vztahů je také nesmírně důležité aktivní naslouchání.

Pedagogové si myslí, že mají rodiče očekávání od mateřské školy takové, že jim škola umožní to, aby bylo jejich dítě pohlídáno. To ale není až tak jednoznačné, protože tuto variantu rodiče označili až na předposledním místě a na prvním uvedli, že jejich dítě potřebuje kontakty s jinými dětmi. Koťátková (2008), Svobodová (2010) a Sedláčková, Syslová, Štěpánková (2012) se dělí o své společné zkušenosti se vstupem rodičů dětí do mateřské školy za období socialismu, zmiňují, že vztahy mezi mateřskou školou a rodinou jsou ovlivněny vzpomínkami a zkušenostmi rodičů na dobu, kdy oni sami navštěvovali mateřskou školu. Ale z výsledku výzkumného šetření je třeba si uvědomit, že pedagogové mají také jiná mínění o rodičích, než se zdá. Setkala jsem se s názory učitelek dnes už v důchodu, že dnes už rodiče nemají příliš respekt k mladé učitelce. Je však ale otázka, zda učitelky mají respekt k rodičům?

Rodiče mají na zájmové kroužky názor kladný, myslí si, že jsou podnětné a prospěšné pro dítě, kdežto pedagogové by zavedli maximálně jeden kroužek do týdne. Větší množství podle nich už může dítě zahlcovat a narušovat tak provoz školy. Já mám názor stejný, ale myslím si, že je potřeba to posuzovat individuálně a to už je věc rodičů. Někteří by uvítali větší výběr kroužků a někdo si myslí, že by zájmové kroužky měly být později odpoledne, aby nenarušovaly program a denní řád školy.

ZÁVĚR

Bakalářská práce prezentuje spolupráci mateřské školy a rodiny. Cílem práce bylo na základě dotazníkového šetření a rozhovoru odhalit různé formy spolupráce mateřské školy a rodiny, dále zjistit, jak mezi nimi probíhá komunikace a spolupráce, zda je uspokojivá, jestli škola naplňuje očekávání rodičů svou činností a aktivitami, které pořádá.

Práce je rozdělena na teoretickou a výzkumnou. Teoretická část byla zaměřena na objasnění klíčových pojmů. Nejprve jsem se zabývala rodinou a mateřskou školou a teoretickou část jsem zakončila kapitolou věnující se samotné spolupráci a komunikaci mezi mateřskou školou a rodinou.

Výzkumná část bakalářské práce přináší samostatný výzkum v oblasti spolupráce mezi mateřskou školou a rodinou a to z pohledů rodičů a učitelů z konkrétní mateřské školy. Data byla získána metodou empirického výzkumu, založeném na smíšeném výzkumném designu, díky níž jsme zjistili oboustranný pohled na danou zkoumanou problematiku. Výsledky výzkumu jsou velmi potěšující, rodiče jsou s komunikací se školou velmi spokojeni. Tato instituce ze strany pedagogů se snaží co nejvíce komunikovat s rodiči a navozovat partnerský vztah. Co se týče spolupráce mezi rodinou a školou tak obě dvě strany se shodly na tom, že by byla potřeba více času ke komunikaci a spolupráci a za nejčastější prostor ke spolupráci považují společné akce školy.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní zdroje:

- BEČVÁŘOVÁ, Z. *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-537-7.
- BEČVÁŘOVÁ, Z. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-221-8.
- BĚLINOVÁ, L., M. JÍROVÁ a A. KEŘKOVÁ. *Mateřská škola spolupracuje s rodinou*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982. 14-315-82.
- ČAPEK, R. *Učitel a rodič*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80247-4640-1.
- ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 978-80-7066-534-3.
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.
- JEŘÁBKOVÁ, B. *Mateřská škola jako životní prostor I*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0830-X.
- KOLLÁRIKOVÁ, Z., B. PUPALA. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.
- KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.
- KROPÁČKOVÁ, J. *Budeme mít prvňáčka*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-359-8.
- MERTIN, V. *Výchovné maličkosti*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-857-9.
- PRŮCHA, J. *Alternativní školy*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-072-3.

- PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- RABUŠIČOVÁ, M., K. ŠEĐOVÁ, K. TRNKOVÁ a V. ČIHÁČEK. *Škola a /versus/ rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.
- ŘÍČAN, P. *S dětmi chytře a moudře*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0343-8.
- SEDLÁČKOVÁ, H., Z. SYSLOVÁ a L. ŠTĚPÁNKOVÁ. *Hodnocení výsledků předškolního vzdělávání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-884-8.
- STŘELEČ, S. *Studie z teorie a metodiky výchovy I*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-86633-21-7.
- SVOBODOVÁ, E. a kol. *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073677749.
- SYSLOVÁ, Z., I. BORKOVCOVÁ a J. PRŮCHA. *Péče a vzdělávání dětí v raném věku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-354-8.
- ŠMELOVÁ, E. *Bezvýhradná akceptace ve výchově dítěte*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014. ISBN 978-80-244-4217-4.

Legislativní dokumenty:

- Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, MŠMT ČR 2005

Internet:

- <http://www.rvp.cz>, 20. 11. 2015

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – DOTAZNÍK PRO RODIČE

Příloha č. 2 – ROZHOVOR S PEDAGOGY

Příloha č. 3 – DOSLOVNÝ PŘEPIS ROZHOVORŮ

Příloha č. 1:

DOTAZNÍK PRO RODIČE

Vážení rodiče,

jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích oboru Učitelství pro mateřské školy. Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma *Spolupráce mateřské školy a rodiny*. Pro kvalitní zpracování tohoto tématu je nutné provést výzkumné šetření. Proto bych Vás chtěla požádat o věnování několik minut svého času a vyplnění níže uvedeného dotazníku. Dotazník je anonymní a veškeré informace budou použity pouze pro účel bakalářské práce. Vybrané odpovědi zakroužkujte, popřípadě slovně vypište.

Předem děkuji za Vaší ochotu a čas, který jste dotazníku věnovali.

Lockerová Veronika

1. Dotazník vyplnil/a

a) žena

b) muž

2. Věková kategorie

a) méně než 20 let

b) 20-25 let

c) 26-30 let

- d) 31-35 let
- e) 36-40 let
- f) 41-45 let
- g) 46 a více let

3. Vaše dítě začalo mateřskou školu navštěvovat

- a) od září tohoto roku
- b) již dříve

4. Vyberte správné tvrzení

- a) mateřskou školu navštěvuje mé první dítě
- b) mateřskou školu navštěvuje mé další dítě

5. Jaká jsou Vaše očekávání od mateřské školy?

(Seřadte podle Vašich priorit od nejdůležitějšího k nejméně důležitému. Číslem 1 označte nejdůležitější požadavek, číslem 6 nejméně důležitý požadavek).

- a) mé dítě potřebuje kontakty s jinými dětmi
- b) potřebuji dítě pohlídat
- c) chci, aby se mé dítě osamostatnilo
- d) očekávám přípravu dítěte na vstup do ZŠ
- e) větší výběr her a hraček pro mé dítě
- f) osvojení nových znalostí, dovedností a návyků

6. Jaký způsob komunikace mezi Vámi a mateřskou školou nejčastěji využíváte?

- a) osobně
- b) telefonicky

c) e-mailem

d) jinak

Jaký způsob z výše uvedených možností je Vám nejpříjemnější?

.....

7. Zapojujete se do přípravy programu v mateřské škole? (výlety, akce)?

a) ano

b) ne

8. Využíváte možnosti účastnit se akcí pořádaných mateřskou školou?

a) ano, pravidelně

b) ano, občas

c) ne

9. Využíváte možnosti účastnit se individuální konzultace s učitelkou? (nepočítá se informační schůzka na začátku školního roku)

a) ano

b) ne

c) nevím o této možnosti

10. Jste spokojen/a s komunikací mezi Vámi a učitelkou ve třídě, kterou navštěvuje Vaše dítě?

a) ano, velmi

b) ano, přiměřeně

c) ne

d) nemám zájem komunikovat s učitelkou mého dítěte

11. Co byste zlepšili při komunikaci Vás a učitelky v mateřské škole?

.....

12. Pomáhají Vám učitelky při řešení případných problémů?

a) ano, jak

b) ne

13. Jaký je Váš názor na zájmové kroužky v mateřské škole?

a) jsou prospěšné a podnětné

b) dítě by si mělo hrát, na kroužky má zatím čas

c) nepřemýšlel/a jsem o tom

d) jiný.....

14. Myslíte si, že spolupráce mezi Vámi a mateřskou školou funguje?

a) ano, funguje

b) někdy ano, někdy ne

c) ne, nefunguje

d) nevím, nedokážu posoudit

15. Pokud máte nějaké připomínky či nápady ke komunikaci a spolupráci s mateřskou školou, napište mi je, prosím, zde:

.....

.....

Mnohokrát Vám děkuji za vyplnění mého dotazníku.

Příloha č. 2:

ROZHOVOR S PEDAGOGY

Vážené kolegyně,

jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích oboru Učitelství pro mateřské školy. Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma *Spolupráce mateřské školy a rodiny*. Pro kvalitní zpracování tohoto tématu je nutné provést výzkumné šetření. Proto bych Vás chtěla požádat o věnování několik minut svého času a zodpovězení pár otázek. Rozhovor je anonymní a veškeré informace budou použity pouze pro účel bakalářské práce.

Předem děkuji za Vaší ochotu a čas, který jste rozhovoru věnovali.

Lockerová Veronika

1. Věková kategorie

- a) méně než 20 let
- b) 20-25 let
- c) 26-30 let
- d) 31-35 let
- e) 36-40 let
- f) 41-45 let
- g) 46 a více let

2. Jaká jsou podle Vás očekávání rodičů od mateřské školy?

(Seřadte podle priorit od nejdůležitějšího k nejméně důležitému. Číslem 1 označte nejdůležitější požadavek, číslem 6 nejméně důležitý požadavek).

- a) jejich dítě potřebuje kontakty s jinými dětmi
- b) potřebují dítě pohlídat
- c) chtějí, aby se jejich dítě osamostatnilo

- d) očekávají přípravu dítěte na vstup do ZŠ
- e) větší výběr her a hraček pro jejich dítě
- f) osvojení nových znalostí, dovedností a návyků

3. Jaký způsob komunikace mezi Vámi a rodiči nejčastěji využíváte?

- a) osobně
- b) telefonicky
- c) e-mailem
- d) jinak

Jaký způsob z výše uvedených možností Vám nejvíce vyhovuje a proč?

.....

4. Jak si myslíte, že jsou rodiče dětí navštěvujících Vaší třídu spokojeni s komunikací s Vámi a proč?

.....

5. Jaké problémy s rodiči nejčastěji řešíte?

.....

6. Jaký je Váš názor na zájmové kroužky v mateřské škole?

.....

7. Uvedte příklad komunikační situace s rodiči, díky níž máte pocit, že vzájemná komunikace funguje

.....

8. Máte nějaké připomínky či nápady ke komunikaci a spolupráci s rodiči?

.....

Příloha č. 3:

DOSLOVNÝ PŘEPIS ROZHOVORŮ

Pedagog A

Otázka č. 1

Odpověď: „*Tak moje věková kategorie je 20 až 25 let, čili za B*“.

Otázka č. 2

Odpověď: „*Tak z těchto možností mám bohužel pocit, že na prvním místě bude možnost B - potřebují dítě pohlídat, na druhém místě asi chtějí, aby se dítě osamostatnilo, potom bych dala A - jejich dítě potřebuje kontakty s jinými dětmi, poté D - očekávají přípravu dítěte na vstup do základní školy, F - osvojení nových znalostí, dovedností a návyků a poslední E - větší výběr her a hraček pro jejich děti*“.

Otázka č. 3

Odpověď: „*Nejvíce využíváme osobně a emailem. Obě tyto možnosti mají něco do sebe. Tím emailem pohlídám celou tu skupinu, všechny ty rodiče a nemůžou se vymlouvat na to, že nebyli informováni. Osobně pak v tom můžu mít trošku zmatek, komu jsem něco řekla, neřekla, zase jsou věci, který jinak než osobně řešit nejdou, a to spíš nějaké problémy nebo individuální jakoby potřeby dítěte*“.

Otázka č. 4

Odpověď: „*Mám pocit, že celkem spokojeni jsou. Pár rodičů dokonce reaguje na emaily, vlastně že děkuje. Věci, které po nich chceme tak většinou jsou splněny včas*“.

Otázka č. 5

Odpověď: *„Tak nejvíc přijde rodičů někdy právě jakoby špatná komunikace, ale mezi pavilonem vlastně hlavním a pavilonem detašovaného pracoviště, zvlášť co se týče třeba zájmových kroužků. My bohužel nejsme tolik informované“.*

Otázka č. 6

Odpověď: *„Já si osobně myslím, že v mateřský škole je to naprosto zbytečná záležitost. Vlastně všechny ty činnosti v těch kroužkách naplňujeme už během vlastně didakticky zacílených činností a během dopoledne. Jediné co tak bych byla možná pro tak keramika a třeba ta flétnička, protože je to výborné na dech, ale třeba cizí jazyky bych vůbec nedávala“.*

Otázka č. 7

Odpověď: *„Asi navážu k tomu, co už jsem říkala před tím. Myslím si, že to je právě to, že ty rodiče s těmi dětmi vlastně plní to, co jsme si nějakým způsobem domluvili, byli o tom informováni buď osobně, nebo emailem. Ted'ka si vysloveně jako situaci, kdy byli nějakým způsobem spokojeni nebo nějak že bylo vidět, že to funguje, úplně nevybavuju, ale tohle to mi přijde jako dobrá zpětná vazba“.*

Otázka č. 8

Odpověď: *„Nejspíš ne“.*

Pedagog B

Otázka č. 1

Odpověď: „31 až 35 let“.

Otázka č. 2

Odpověď: „Očekávání rodičů od mateřské školky? Si myslím, že hodně rodičů to bere jakoby využití, co se týče rodičů na mateřské dovolené, tak že to berou jako využití hlídání, aby se mohli měli klid na své další dítě. A myslím si, že zároveň očekávají od mateřské školy další vzdělávání, jakoby co se týče jakoby rozvoje osobnosti a různé dovednosti, které je tady v mateřské školce naučíme“.

Otázka č. 3

Odpověď: „Osobní kontakt“.

Otázka č. 4

Odpověď: „Myslím si, že jo. Že se nebráním i připomínkám a naopak dbáme na to, abysme se mohly i my zlepšit v komunikaci, že když se jim něco nelíbí, tak jsme příklonění, aby nám to bylo řečeno“.

Otázka č. 5

Odpověď: „Ano“.

Otázka č. 6

Odpověď: „No, já si myslím, že určitě v dnešní době je tolik kroužků jako i mimo školku, že by neměly být tolik zahlcovány, že prostě se přikláním spíše jakoby mateřské školky bez zájmových kroužků. Správná učitelka nebo pedagog by měl rozvíjet všechny tyto

dovednosti v zájmových kroužcích i ve třídě“.

Otázka č. 7

Odpověď: *„Myslím si, že jo“.*

Otázka č. 8

Odpověď: *„Spíše bych ujasnit si pravidla hned na začátku školního roku, kdy prostě dochází potom k nedořešeným situacím a nastanou konflikty a řeší se to potom během chodu a režimu, což může narušit vlastně celý ten den, ten začátek toho...“.*

Pedagog C

Otázka č. 1

Odpověď: „D – 31 až 35 let“.

Otázka č. 2

Odpověď: „Tak nejdůležitější si myslím, že no trochu bohužel bude, že potřebují dítě pohlídat. Chtějí mu zaručit... mám říkat ty písmenka, nebo můžu...kontakty s jinými dětmi, čekají přípravu dítěte na vstup do základní školy, chtějí, aby se osamostatnilo, potom čekají osvojení nových znalostí, dovedností a na posledním místě větší výběr her a hraček“.

Otázka č. 3

Odpověď: „Nejčastěji osobně, že se s nimi každý den vidíme a potom emailem. Tak samozřejmě nejvíce mi vyhovuje osobně, protože se dají řešit okamžitě případné problémy nebo naopak radosti, ale prostě že můžou reagovat obě strany hnedka na místě“.

Otázka č. 4

Odpověď: „No tak doufám, že jsou spokojeni, protože nám to říkají, že jsou rádi, že komunikujeme, že...my je teda taky hlavně vyzýváme k tomu, aby kdyby oni měli nějaké připomínky, aby nám je říkali. To jsme říkali na začátku, to jim připomínáme i v průběhu a oni docela se snaží a někdy nám i říkají, že jsou rádi za tu komunikaci mezi námi“.

Otázka č. 5

Odpověď: „Tak nejčastěji to budou problémy asi ohledně chování jejich dětí. Pokud se vyskytne nějaký problém, tak potom právě nejčastěji osobně ihned poté to řešíme. Popřípadě ohledně schopností a vývoje jejich dětí když se jedná o tu přípravu na školu“.

a no nebo běžných provozních...jo to není zase problém asi... no i když jo, takových provozních záležitostí jako kdo si co zapomněl a co poztrácel“.

Otázka č. 6

Odpověď: „Tak tato problematika je velice komplikovaná, protože si myslím, že nejsou určitě kroužky ve školce nutností, že je možné, aby si je rodiče zařídili všemožně jinde. Můžou být obohaceni, ale zároveň z pohledu zvnitřku té školky si myslím, že narušují docela hodně provoz mateřské školy. No o smyslu potom záleží bavit se o jednotlivých náplních nebo o těch o druhých těch zájmových kroužků a no nepovažuji to za nějakou nutnost je to spíš taková moderní nezbytnost, než že by se bez toho děti neobešly“.

Otázka č. 7

Odpověď: „Tak jsou to asi různé situace, kdy my i rodiče jsme rádi za to, že jsme si něco řekli a klidně si to řekneme i normálně i právě verbálně, že jako děkujeme za to, že vy jste řekli to, oni děkují za to, že jsme řekli taky něco a jde o to, že kontakt s těmi rodiči je příjemný, že se na sebe usmíváme, že můžeme se klidně na ně obrátit s dotazem a mluvit s nima jakoby bez problému, bez obav s většinou“.

Otázka č. 8

Odpověď: „No tak bylo by hezké mít s nimi třeba více kontaktů, což někdy je také obtížné, ale jakože prostřednictvím různých akcí s rodiči to jde potom lépe, bezprostředněji. A co nám teda brání v komunikaci s rodiči, jsou jejich pozdní příchody, protože potom to hodně omezuje naši možnost komunikovat s nimi ráno, když oni třeba mají potřebu něco říci, ale protože se jich naválí, pozdě ještě ke všemu, třeba patnáct najednou, tak těžko můžem s každým jakoby komunikovat a vyřešit případné problémy. Takže to určitě nám komplikuje práci. No a jinak asi dobrý“.

Pedagog D

Otázka č. 1

Odpověď: „*Takže je mi 26 až 30 let*“.

Otázka č. 2

Odpověď: „*Tak na první, dle mého názoru očekávají přípravu dítěte na vstup do základní školy, potom si myslím, že očekávají osvojení nových znalostí, dovedností a návyků, dále že jejich dítě potřebuje kontakty s jinými dětmi, potom bohužel, že dítě potřebují pohlídat, dále si myslím, že chtějí, aby se jejich dítě osamostatnilo a jako poslední bych zvolila větší výběr her a hraček pro jejich dítě*“.

Otázka č. 3

Odpověď: „*Nejčastěji využíváme osobně. Tak určitě je to osobně a proč, většinou se ta komunikace rozvine a vyřeší se rovnou, kdežto emailem je to jenom oznamující většinou a je potřeba další komunikace*“.

Otázka č. 4

Odpověď: „*Myslím si, že bez problému, teda alespoň ve většině případů. A proč, tak nějak mám tu odezvu od těch rodičů, že nemají problém, s většinou*“.

Otázka č. 5

Odpověď: „*Nejčastěji řešíme problémy s nepřipraveností dítěte do mateřské školy, ať je to na akce mimo mš, peníze mimo mš a tak*“.

Otázka č. 6

Odpověď: „*Všeho s mírou, takže já bych kdybych to měla říct konkrétně tak maximálně*“.

jeden zájmový kroužek v týdnu. A když už, tak spíš v předškolním věku“.

Otázka č. 7

Odpověď: „Tak tam bych řekla, že to je, že to člověk tak nějak vycítí tu nonverbální komunikaci, že ti rodiče jsou spokojeni, je tam nějaký přátelský vztah mezi mnou i rodiči, stačí“?

Otázka č. 8

Odpověď: „K té komunikaci, tam bych měla trošku připomínky v tom, že často ty rodiče, kteří by měli více komunikovat s námi, tak nekomunikují a zase naopak, ty rodiče, jejich dítě úplně všechno v pohodě, tak komunikují kolikrát až přespříliš a co se týče spolupráce s rodiči, tak bez problému. Takže tam bez nějakých připomínek. Tam spíš navazuju na to, že někdy ta spolupráce vážne, že si často třeba nečtou emaily, nečtou nástěnky a pak je nám to vyčteno, že jsme to dostatečně neřekly“.